

Legjobb és leghíresebb
pipere hölgy: a
La
Különleges Rizpor
BISMUTTAL VEYITVE
CH. FAY, ILLATZERESZ,
PARIS - 9, rue de la Paix, 9 - PARIS.

KIGYÓGYITOTT EPILEPSIA
17 éves fiám születése óta borzasztó rohamokban szenved, a mint sokaknak Budapesten és a VII. kerületi rendőrségnél is ismeretes, mivel sokszor az utcán összeesett. Kigyógyítását köszönhetem **dr. Bereghy Józsefnek** Budapest, Aréna-ut 7/b. Szalay Jánosné Peterdi-utca 11. sz.

A legjobb száj- és fogápoló-szerek.
STOMATIN - Fogpor (üvegdozsa) A fogak pár nap alatt tiszta fehérek lesznek. Ára: 1-1 korona.
STOMATIN - Szájviz (Cachou) szájdésinfektáló, szájszagosító, elegáns, kis zsebvegyesében ára: 70 fillér.
Honi gyártmány, kapható mindenütt.
Előre beküldött 3 kor. értékű rendelést bérmentve küld a **STOMATIN GYÁR, ZOMBORBAN.**

EMKE-levélpapír mindenütt kapható!

EMKE dala!
EMKE-papírt, levélpapírt vegyetek! Ha rá néztek, feldobog a szívetek. Magyar nők, magyar lányok, tudjátok, hogy én nektek magyar papírt kínálok.
Magyar földön, magyar kezek csinálják. Magyar földön, magyar népek kínálják. Nem hagyhat ez magyar szívet hidegen, úgy is nálunk annyi minden idegen.
Külföld helyett a hazában maradjunk. A magyar pénzt idegennek ne adjuk! Hadd tudja meg ebből is a nagy világ, hogy a magyar előre tör, s tenni vagy.
EMKE-papírt adjatok a kezembe! Édes anyám, neked írok én erre, Van-e ennél szebb papír a világon? Bolos uram, csupán EMKE-t kínálj!
Mindennütt kapható!

Órákodjunk utánzatoktól.
A női szépség előérére, tökéletesítésére és fenntartására legkiválóbb és leghíresebb a
MARGIT-CRÈME,
mely vegytiszta, sem higányt, sem ólomot nem tartalmaz, teljesen ártalmatlan. Ezen világhíri arzenikus pár nap alatt eltávolít szepit, mifjoltot, pattanást, bőrtörést (Mitesser) és minden más bőrbajit. Kisimítja a ráncokat, redőket, himlő-hegyeket és az arcot hófehérré, simává és üdévé varázsolja. Ára nagy tégely 2 kor., kis tégely 1 kor., Margit hölgyepor 1 kor. 20 fill., Margit szappan 70 fill., Margit fogpép (Zahnpaste) 1 kor., Margit arcvíz 1 kor. Hamisítványok bíróság üldözöttek. — Posta utánvéttel vagy a pénz előzetes beküldése után küldi a készítő: **FÖLDES KELEMEN** gyógyszer. Árad.
Budapesti főraktár: Török József főlegyész. Király-u. 12. és Andrássy-út 29. Kapható minden gyógyszerárban.
Törv. védve.
Csodás gyors hatása.
Legjobb szepítő-szer.
Hygien. Institut 9155
D. Franz Steiner & Co.,
Berlin, 18. Königgrätzerstrasse 69.

GANZ ÉS TÁRSA
VASÖNTÖDE ÉS GÉPGYÁR
RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG BUDAPESTEN.

Ajánlanak mindennemű vas-, acél- és fémöntvényeket építkezési és gépészeti célokra, vízvezető csöveket, szivattyúkat, lecsapoló- és öntöző-zsilipeket, készülékeket a belvizek leeresztésére.
A helyi viszonyok szerint szerkesztett turbinákat, órlöhengereket, kéregöntetű hengerekkel és malomberendezési cikkekkel.
Zsilipeket bármily nagyságban és bármily rendszer szerint. Alapcsöveket, zárkészülékeket, cső- és kapuzsilipekhez, czölöpverő gépeket, anyagszállító kocsiakat.
Álló vagy fekvő gáz- és petroleum motorokat, egy vagy két hengerekkel és mindennemű zúzógépeket.
Mechwart-féle forgó gőz- és petroleumképeket. Világításhoz vagy gépek hajtásához szükséges villamosságot bármely távol-512 ságra elvezető dynamogépeket. 8905

Városi irodánk: IV., Ferenciek-tere 2. szám.

Miként lehet szép női kebelt elérni.
A kebel szépsége a női bájok egyik legelőkelőbbje, melynek adományozásában a természet nem mutatja magát pazarló-nak. Ennek előnye a hölgyek szívesen fogják tudomásul venni, hogy létezik egy oly teljesen ártatlan szer, melylyel a természet szelíd módon kényesíthető, hogy ebben a tekintetben kevésbé fukar legyen. E szer, mely a fönöm **PILULES ORIENTALES** használatából áll, mely pilulák a leghíresebb párisi orvosok által jónak vannak elismerve és tényleg ama tulajdonsággal bírnak, hogy a női kebelt fejlesztik és újra helyrehozzák, a szöveteiket erősítik, a vállak esontudorodásait elsimítják és a kebel időmáinak egyáltalában diszkrét testességét kölcsönözik. Hatása abban áll, hogy a tápláléknak plasztikai anyagokká való alakulását elősegíti, mely előbbiak a mellaján megállapodnak. Az egy-
szer elért eredmény rendszerint minden különös ápolás nélkül megmarad. 9233
Ratió-féle Pilules orientales elevenítő hatása által azelőtt üdőbb lesz az arcok, szépebb az arcvonások és megifjúta a nő egész lénye.
E pilulákat mindenki beveheti; a fejlődésben levő fiatal leány ép úgy, mint a teljesen kifejlesztett asszony. Tehát semmi esetre sem lehetnek a legkevesebb az egészségre ártalmasak. (Törvényesen védve.)
A körülbelül két hónapig tartó gyógyszeres kezelést követően a megzokkolt életmód, legcsakább változtatása nélkül Ára egy dobozban használati utasítással együtt K 6-43, utánvételt K 6-73. (Szájküldés útorkartás mellett.) Mindazon dobozok visszautasítandók, melyeken a gyáros bélyegénincs és melyeken nem áll a következő lakás szám:
J. RATIE, Pharmacia, 5. Passage Verdau, Paris.Raktár Ausztria-Magyarors. részére: Budapest, Török József főlegyész. Király-u. 12.

KIVÁLÓ ERŐSÍTŐ-SZER. 9295
Farbenfabrikon vorm. Friedr. Bayer & Co. Elberfeld.

SOMATOSE
húsból készült és ennek tápanyagját tartalmazó izellen. Képpen előző **Somatose** erősítő-szer
nyugta és a táplálkozásban elmaradottnak, ideg-, mell- és gyomorbetegeknek, beteggyasoknak, angol kör-ban szenvedő gyermekeknek, újszülötteknek, nemkülönben
Vas-Somatose
atakiában a sápkórosoknak
lesz ajánlva az orvosok által **Vas-Somatose** nem egyéb 20% szerves összetételű vasat, a milyen alakban a vas az emberi testben van jelen, tartalmazó **Somatose**. **Somatose** rendkívül gerjesztő az étvágyat. Raktárban van az összes gyógyszerárban és vegyüstanakkereskedésekben

+ Soványság +
Szép telt testidomok a mi keleti aróporunktól, 1900. évi párisi arany-éremmel kitüntetve 6-8 hét alatt már 30 fontnyi gyarapodást hozhat. Orvosi rend. szerint. Szigorúan beállított. Nem szédülés. Számos kiegészítővel. Ára kartononként 2 kor. 50 fill. Postautalvány vagy utánvétellel. Használati utasítással.
Hygien. Institut 9155
D. Franz Steiner & Co.,
Berlin, 18. Königgrätzerstrasse 69.

BUDAPESTI GYÁRAK ÉS CZÉGEK

KNUTH KÁROLY
mérnök és gyáros.
Cs. és kir. fensége József főherceg udv. szállítója.
Gyár és iroda:
Budapest, VII. ker., Garay-utca 10.
Központi víz-, lég- és gőzfűtések, légszusz- és vízvezetékek, csatornázások, szellőztetések, szivattyúk, vízerőművi emelő-gépek stb. 9277
Tervek, költségvetések, földelméleti előirányzatok gyorsan készíttetnek.

ELSŐ MAGYAR ÜVEGGYÁR
RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG.
Budapest, V. ker., Ferenc József-ter 8. sz.
Kristályüveg készletek, remek virágvázák és alkalmi dísz tárgyak.
Üzlethelyiségünk nem a Lánchíddal szemben, hanem az Akadémia mellett a Béla-utca sarkán létezik.

Parádi üvegyár raktára
GÖRÖG ISTVÁN
Budapest, IV. ker., Kossuth Lajos-utca 15. szám.
Nagy választék mindenféle üvegnemekben. Asztali készletek stb. igen jutányos árakon. 9122

WACHTL ÉS TÁRSA
fényképészeti cikkek raktára
BUDAPEST, IV., Eskü-út 6 (Klotild főh. palota).
Telefon. — Árjegyzék ingyen és bérmentve.

Cs. és kir. udvari szállítók.
Kunz József és Társa
BUDAPEST, V., Deák-ter 1. 9416
Vászon-, fehérnemű- és szőnyegraktár. — Menyasszonyi kelengyék.
Kastélyok, szállodák, intézetek berendezése.
Motor erőre berendezett fehérnemű gyár.

DAVID KÁROLY ÉS FIA doboz-papíráru és szab. fémkapocsgyára
Budapest, I., Mészáros-utca 38. Telefon 91-48.
Gyárt nagyban előállítására következő új cikkek
A legismertebb családi dobozok és díszborítékokat (levélpapírokkal és borítékokkal), névjegykártyákat, gyászlapokat, gyászlevélpapírt, gyászjegyeket. Saját gyártmányú fémkapocskokkal ellátott rajztűs-bököket, székényestűket és totó papírokat, továbbá papírtányérokat, plakátcsöveket és különféle összehajtható dobozokat.
Állandó kiállítás a fenti cikkekkel a városligeti iparosarnokban megtekinthető. 9307

KOTSCHY ERICH 9169
első magy. mech. szőnyeg-kiporlási, szőrmemegóvási és moly-irtási intézet.
Nagy mérvben gőzerővel.
BUDAPEST, Hungária-út 4. — Telefon sz. 506.
HIRMANN FERENCZ
RÉZÁRU-GYÁRA,
Budapest, VII., Csányi-utca 9. sz.
Készít gőz-, víz- és légszusz-vezetékekhez szükséges rézárakat, bor- és sorszivattyúkat, sörkímélő készüléket légnemomással, szénkénegezőket, peronospora, fecskenöklőkhöz való minden egyes részalkatrészt, hiteles kerékdolmi rész-súlyokat, felirati táblákat horgany v. fémlel stb.

VASÁRNAPI UJSÁG

3. SZÁM. 1902. BUDAPEST, JANUÁR 19. 49. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG 12 évi ára 24 korona	Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG 12 évi ára 8 korona	A POLITIKAI UJDONSÁGOK (a Világkrónikával) 12 évi ára 10 korona	Külföldi előfizetőknek a postaiag megkötözött viteldj is csatolandó.
--	--	---	--

ROSEBERY.
Az ANGOL KÖZÉLET legújabb eseményei között, melyek az egész világot foglalkoztatták, különös figyelmet érdemel **Rosebery** beszéde, melyet december 16-án Chesterfieldben tartott s a melylyel ez a nagy tehetségű államférfiú a politikától való hat évi visszavonulása után ismét a nyilvánosság színterére lépett s a nemzetét ezentúl nagy kérdésekben új szempontokat állított fel.
Rosebery, a ki Gladstone után miniszterelnök is volt, az igaz, hogy csak 15 hónapig, — a nagy hagyományokra hivatkozó liberális párt vezérévé lett a közvélemény szemében. Gladstone *home-rule* javaslata miatt szakadás állott be a szabadelvű-pártban s most Roseberyben látják azt a férfiút, a ki a szakadást meg bírja szüntetni s a párt egységét helyreállítani. Rosebery, úgy látszik, vállalkozik is erre, mert azt a kérdést, a mely legfőbb elválasztó pont a párt két része között, a *home-rule* kérdését teljesen elejtette s felvette programjába az imperializmus eszméjét.

haboruban fegyverrel részt vevők iránt is méltányos amnesztiát követel. Szóval nem az elnyomás, hanem a kibékítés s a rendezett állapotok helyreállítása a célja.
Másik igen nevezetes pontja Rosebery beszéde, hogy ő érzi nagy fontosságát és az angol nemzetre való veszedelmét annak az általános ellenszenvnek, mely a boer háború miatt Európaszerte az angolok ellen támadt. Ez is egyik oka annak, hogy a háború befejezését sürgeti, mert belátja, hogy Angolországnak fontos érdekei parancsolják az európai nemzetekkel való jó viszonyának fentartását.
Ezekkel az eszmékkel, melyek még az ellenpárt soraiban is, de különösen az angolok európai barátai körében élénk visszhangot keltettek, Rosebery azok közé az államférfiak közé lépett, a kiknek személyével és véleményével a

jövő minden alakulásában számolni kell. Sokan ő benne látják az angol nemzet jövőbeli politikai vezérét, a ki ki fogja vezetni nemzetét mostani kényes és veszedelmes helyzetéből.
Rosebery Archibald Fülöp Primrose jelenleg 55-ik évében levő férfiú; 1847-ben született. Tanulmányait, mint előkelő főúri család fia, a két legelőkelőbb angol intézetben, a világ-hírű etoni kollegiumban és az oxfordi egyetemen végezte. A politikai élet színterére már ifjan lépett, midőn atyja halála után elfoglalta ennek székét a főrendek házában. Apjától, és a Rotschild-esaladból származott anyjától nagy vagyont örökölt, mely még azzal is növekedett, hogy maga is Rotschild-leányt vett nőül. Nép-szerúségét azonban nem politikai szereplésével alapította meg, hanem versenyistállójával. Lovai több ízben megnyerték a Derby-díjat s e révén vált neve általánosan ismertté. A liberális párthoz csatlakozott kezdetől fogva, melyben csakhamar nagy szerep jutott neki. 1881-ben a Gladstone miniszteriumában államtitkár volt, mely állását 1883-ig viselte. 1885-ben rövid ideig a titkos pécsett őre s a közmunka-ügyek vezetője volt. Gladstone harmadik miniszteriumában (1886), valamint a negyedikben is (1892), ő lett a külügyminiszter.

Ekkor került tárgyalásra a *home-rule*-ról szóló törvényjavaslat, melyben Gladstone az ireknek olyasféle önkormányzatot akart adni, mint a milyennel Magyarország szemben Horvátország bir. (Erre a hasonlatra Gladstone többször hivatkozott is.) A javaslat a nemzeti egységüket feltő angolok közt nagy ellenhatást támasztott, még a liberális pártban is, úgy hogy a javaslat nem válhatott törvénynyé. Gladstone részint ez okból, részint öregsége miatt lemondott a miniszterelnökségről s utódja Rosebery lett. Pártja bomladozását s a *home-rule* bukását neki sem sikerült megakadályozni s így 15 hónapi hivataloskodás után 1895-ben lemondott. Azóta a nyilvánosságtól elvonulva él

ROSEBERY.

hat esztendeig. Hogy idejét még sem töltötte hiában ez évek alatt, mutatja irodalmi működése. Főleg rövid idővel ezelőtt megjelent műve Napoleon végnapjairól, Szent Ilona szigetén töltött életéről, általános feltűnést keltett alapos kutatásra valló adataival és ítélete elfogulatlanásával. Egy régebbi munkája is, melyet a híres államférfiről, az ifjabbik Pittől irt, számot tesz az angol politikai történeti irodalomban. Bár beteges szervezetű ember Rosebery, de szellemi tehetsége kétségtelenné teszi, hogy az angol nemzet történetében még jelen-tekeny szerep vár va.

AZ ÖREG HAJDU.

Tekintetes uram, alázattal kérem,
Adja ki, adja ki az utolsó bérem.
Bűnömül ne vegye, én jó viczispánom,
Hogy öreg esontomat pihenésre szánom,
Nyugtotam kívánom.

Negyven esztendeje szolgálom hűséggel
Dicső vármegyém nem büszkeséggel;
De — ha sűt is érte a szégyennek pirja —
Se testem, se lelkem már tovább nem bírja,
Már sehogy se bírja.

Nem tudom én, mi lett; hogy esett: nem értem;
Fel sem is panaszolom, az okát se kérdelem,
Hogy el nem söpörte se tatár, se német,
Még se látom sehohol az én vármegyém,
Ősi vármegyém.

Sehol se találom, eltűnt, mint az álom;
Kopogó tornáczon hasztalan strázsálom.
Megriadok néha valami zörgésre,
S félve találgatom: sarkantyupengés-e,
Vagy — lánc csörrenése.

Ugy érzem: a föld is inog már alattam,
Elhagyatott lélek, magamra maradtam.
Régi szép világom elfogyott mellőlem,
Büszkeség, bátorság elröppent belőlem,
Minden veszendőben!

... Hiszen voltunk már mi kívül is a házon,
Szétszórvra százfelé heted-hét határon;
Csak átkunk maradt itt a cseh-német horlán,
Mikor az a madár sötétlett mogorván
A megyeház ormán.

Mint kutyát a bika az avar fenyéren,
Néztünk néma dacczal, hallgatag-kevélyen.
Egy ujjunk se mozdult, haragunk se lázadt,
És elhagyta mégis suttymban a házat
Az a rút káprázat.

Most meg öreg szívem birkózik a váddal,
Hogy az én vármegyém maga vedlett által.
Unalmas napjait egykedvűn számlálja,
Félénk a járása, szürke a gunyája,
— Nem ismerem rája.

Kis urak, nagy urak egyre jönnek-mennek,
Sokszor a magunkét nézem idegennek.
Váltig válogatnám: ki egyik, ki másik,
A nagy kémlélestől szemem is káprázik,
Haragtól szikrázik.

Nézni engem néz most, a ki erre mén el,
— Kürtök alul, esufondáros képpel.
Gúnyos pillantást vet, faresén mosolyogva
Megkopott mentémre, rokkant alakomra,
Czifra tarsolyomra.

Elborít a harag: «Ejnye, arra-erre!
Máskép tekints, hékás, erre a cimzerre!
Mert azt tarsolyomra a megye varratta,
A mely érted vértzett százszor is alatta,
Ezer milliom-adta!

Kirántom a fringyám, hogy mindjárt levágom.
«Hítvány, a ki mulat ily szent óskaságon!»
De kardomtól sem fél az a fiesur-féle,
Látja, hogy hiába hadonászkok véle,
Nincs már neki éle!

Fiatl gazdám meg-megállnak nálam,
Meg is verogetik kegyesen a vállam.
«Ne busuljon, öreg. Nem baj ám ez, lássa,
Csak világ dolgának okos változása,
Időnek forgása.»

Hallgatom, hallgatom szavát a vigasznak,
Nem aggódom benne: elhiszem igaznak.
Hej, de fáradt eszem bárhogy szövi, toldja,
Még se érti már ezt szegény öreg szolgál,
Késérti a dolga.

Elmegyek világgá, a mig bír a lábam,
Majd csak akad egy zúg kastély oldalában.
Kastély oldalában, hol megéjlek lassan,
El-elgondolkozva időmet mulassam,
Könyemet hullassam.

Tekintetes uram, én jó viczispánom,
Az új vármegyével Istennek ajánlom.
Ó, de azt a régít siratot örökké,
Mert a milyen az volt, nem lesz soha többé,
Soha, soha többé!

Kampis János.

KUKÁNY OSTROMA.

Paródia Murány ostromára.

Irta Seress Imre.

II. Szakas.

Az öltözőjében ült Csésze Mária,
Nézve vágó szemmel a vasut tájira;
A vasut tájáról várt ő segítséget,
Vizvárit, Ujházyt s több efféle népet.

Ugyanis mindkettőt régóta szekálta,
Vendégszerepelni jöjjenek Kukányba.
De bizony helyettük egy levél érkezett,
Hogy hát nincs idejük, hogy így-ugy, nem lehet.

«Borzasztó! kiáltott Mária mérgesen.
Ugy-e Nyálas, erre nem gondoltál te sem?
Ugy-e nem gondoltad, hogy így póráj járok,
Bár esténként nekik húsz pengőt kínálok?»

Nyálas Máriának vala kórikussa,
S bent lenni a hölgnél volt többféle jussa;
Szerette Máriát, szerette ő bizony,
De csak plátói volt közöttük a viszony.

Mikor a levelet kezeibe vette,
S átfutotta, így szólt: «Kutya teremtette!
Már én husz forintért vendégszerepelni
Még Wesselyhez is kész volnék elmenni.»

Nyálas kritikája félbe lón szakítva,
Mivelhogy az ajtó valaki benyitja.
Az igazgatóné rá is rivallt menten:
«Hát nem tud kopogni, maga neveletlen!»

«Bocsánat oh nagysád, — a jövevény szóla,
Két kezemben pakk van, nem tehetek róla.
Küldi e pakkokat direktor Wessely,
És ajándékokkal vannak egész teli.»

Az igazgatóné erre nagyon fülelt,
Mert az ajándékokban mindig öröme telt.
«No, hadd lássuk, így szólt, mit rejtnek e pakkok,
Ugy is álmodtam, hogy ma valamit kapok.»

«Oh nem esalt az álom, — felelt a pakkhozó, —
Magam is gyakorta vagyok álmodozó;
Mai álom pedig, melyet ebéd helyett
Aludtam, nagysádhoz varázsolt engemet.

«Nekem, ki egyszerű szinlaphordó vagyok,
A teljesült álom örömet hoz nagyot;
Egy nagy művésznővel állok szemben, tudom,
És e nagy művésznőt csudálom, bámulom!

«De mielőtt tovább mennék a beszédben,
Nézze meg, mit hoztam, nagysád, kérem szépen!»
És Csésze Mária ollu segélyével
A pakk madzagait gyorsan vágta széjjel

Az igazgatónó sugárzó örömben
Szólt: «Ez egy pár forint érték lesz, ha több nem!
Soha még én ilyen kíváncsi nem voltam,
Ugyan mi az ördög lehet e pakkokban?»

Csak pár másodpercig maradt még ez titok;
Az egyikből, öreg, nem baj ám ez, lássa,
Kiszedett szép sárga, aranyszín sűlt tököt,
S nem is egy darabot, hanem mindjárt ötöt.

«Lám, mily meglepetés, — szólt Csésze Mária, —
De hát honnét tudja az ön direktora,
Hogy a legkedvesebb konfektem a sűlt tök,
A melyből ő mindjárt öt darabot küldött?»

Felelt a pakkhozó: «Nagysád, én azt hiszem,
Az ég sugallata ez, és más semmimem;
Az ég sugallata rokonlelkek között
Kapesot mindig teremt, ha mást nem, sűlt tököt.»

«Menjen, maga számár! — felelt Csésze Mária;
Fütyülök magának a sugallatára.»
Azután a pakkot botogatta tovább,
Mivel nagyon bánta már a kíváncsiság.

Ugyanazon pakkban pedig nem vala más,
Mint négy pár fuszéki, mindegyik felemás;
Annymra el voltak e fuszéklak kopva,
Hogy nem voltak lábom már két évtől fogva.

«Hát ez miféle rongy? — kiáltott haraggal,
A direktor asszony, s tajtékzó ajakkal.
«Hát tisztára elment az eszük maguknak,
Hogy a sűlt tök mellé fuszéklakat dugnak?»

«Engedelmet kérek, felelt a pakkhozó,
Hisz ez nem lényeges, és megbocsátható;
Direktorom azért küldötte ezeket,
Hogy saját kezével nagysád stoppolja meg.»

«Mielőtt elhagyná Kukányt direktorom,
Oly emléket akar, a melyről egykoron
Eszébe jussom az, a mikoron Thálját
Nagysád s ő e helyen vállalva szolgáltak.»

«De mielőtt tovább mennék a beszédben,
Melynek színésze most is hever romban;
Hogy direktoromnak üzenete által
Lehessek szerencsés szólani nagysáddal.»

«Be van feketítve valamit a korom
Nagysád szemében az ön direktorom;
Pedig ha ismerné őt közelről nagysád!
Nincs hozzá hasonló gentleman manapság.»

«Hogy Solymosi által sértőt mert üzeni,
Ne tessék Nagysádnak ezt oly zokon venni;
Hiszen azt bizonynyal Nagysád is bevallja,
Hogy a sok beszédnek szintén sok az alja.»

«Nagysádat Wessely sokszor megdicséri,
A mikor együttáll Jászáit becsmerli,
Mert habár Elektrát még nem adta Nagysád,
Mégis úgy eljűtszná, mint senki manapság.»

«A hogy Finum Rózsit játszsza, az se kutya!
Blaháné különben ezt igen jól tudja.
Nagysád helye ott van fenn a Népszínházban,
De persze, két dudás nem fér egy csárdában.»

«Hanem többet mondok, s mondásom nem merész:
Nagysádhhoz tanulni jöhet Csillag Teréz;
Mert én kimondani csöppet se restellem:
Nagysád játékában sokkal több a kellem.»

«De hogy ki ne hagyjam Márkus Emiliát,
Kérdelem, hogy mi hát ő Nagysád mellett, mi hát?
Hisz a művészetéről fogalma sincs neki,
Sok kritikus ezt a szemére is veti.»

«Küry Klárát hogyan ünneplik, tapsolják!
A sok virágcokrot lába elé hordják;
Pedig egy fabatkát nem ér művésze!
Ha ez eszembe jut, hát előnt az epe.»

«És föllázad bennem a vér, mikor mondják,
A Magyar Színházban kik a primadonnák;
Mert hogy Fedák Sári, vagy Ledofszki Gizi
Van olyan mint Nagysád, ezt ugyan ki hiszi?»

«De most jön a java: valóságos botrány,
Hogy hangjával, a mely a legmélyebb szoprán,
Nagysád még mostan sincs benn az operában,
Pedig magyar szellem van ott már javában.»

«Hát az új direktor, Mader, vagy hogy hívják,
Sehogysem akarja látni nagysád hijját?
Sehogysem akarja beismerni végül,
Hogy magyar opera ninesen Nagysád nélkül?»

«Én, igazat szólva, húsz óven át lestem,
Mikor énekel már nagysád este Pesten,
Aztán valahányszor nem énekel nagysád,
Mindig így kiálték: no ez nem igazság!

«De hogy tovább menjek, mit üzen Wessely,
Hát im, nagysádat ő nagyon jól ismeri;
Nagysád művésze igen sokoldalú,
És magasan szárnyal, valamint a daru.»

«Direktorom tehát föltöbb csudálja,
Hogy nagy tehetséggel ekképen megáldva
Nagysád nem szerződött régen Budapestre,
A hol legméltóbban érvényesülhetne.»

«Csudálja, hogy inkább koplal, nyomorog itt,
És Ripacsék között direktoroskodik,
Mialatt Porzsoló és Krecsányi nyafognak,
Hogy a primadonnák napról-napra fogynak.»

«Csudálja továbbá, hogy tehetségével
Nem megy ki külföldre és Bécsben nem lép fel;
Lám, Pálmay Ilkát hogy istenítik ott!
Hogy miért? Ez bizony máj napig titok.»

«Nagysádból kitelnék két Pálmay Ilka!
Hogy Porzsoló ezt soha felfogni nem bírta!
De nagyon is roppant könnyelmű, az igaz,
Már pedig egy hölgyhöz sehogysen illik az.»

«De ha mégis, ugy mint direktor Wessely,
Igaz hivatását a vidéken leli,
Akkor is két magyar társulat egy helyen,
Ugyanegy időben ugyan miért legyen?»

«Nézzen körül Nagysád ezen árva honban,
Melynek színésze most is hever romban;
Melyben zengerájok gajdolnak németül,
S vallja meg, nem áll-e a magyarság otúl?»

«Miert nem megy nagysád hódító útjában
Olyan helyre, a hol német zengeráj van?
Mért nem terjeszti ott a magyar kultúrát,
A hol a németek nyelvünket kitérjük?»

«Mit nyerünk, ha ekkép törünk ki egymásra?
Thálját juttatjuk veszélybe, meglássa!
Oh Nagysád, jobb leszen, ha szétválunk jókor,
Mint, hogy megátkozzon minket az utókor!»

Nem kell boszorkányság aztat kitalálni,
Hogy ki magát szinlaphordónak adá ki,
Maga Wessely volt, ki egyet gondola,
S a sűgője helyett maga sűtált oda.

De Csésze Mária jött ám nagy méregbe;
Iszonyú koblére 'kezeit rátette;
S szólt: «Maga szemtelen, maga gyalázatos
Hordja az irháját tüstént, itt egy hatos.»

«És mondja meg otthon lump direktorának,
Hogy az én nyakamra mind hasztalan járnak,
Sőt ki üzenettel még ide mer jönni,
Meglátja, hogy tudok goromba is lenni.»

És mikor e szókat végezte, kimondta,
Mária Wesselyt gallérján megfogta;
S nem piczike lábát hívta segítségül,
Kitette a szűrét erőlködés nélkül.

De a mig megtörtént ez, a nem szép eset,
Wessely zsebéből valami kiesett;
És pedig egy levél, szépen leragasztva,
S két plajbászszal irt ezim ékeskedett rajta.

Szólt pedig a levél következőképen:
«Szép asszony, szeretlek, légy a feleségem!
Egyedüli vágyam, hogy élhessek véled,
Mert látom, nem élet nélkülöd az élet!»

«Régen öhajtottam lenni veled szembe',
Messez hangzó híred eljutott fülembe;
És ne vedd, oh angyal, tőlem hízélgésnek,
De a mit a hírd mond, találtam kevésnek.»

«Te amazom szépség, te istennő alak,
Te szerelmes vágyának legédesebb falat,
Te bájos, édes hölgy, női non plus ultra,
Én ezennel fátyolt borítok a műltra.»

Az igazgatóné rá is rivallt menten:
«Hát nem tud kopogni, maga neveletlen!»

KUKÁNY OSTROMÁHOZ. — Lincz Lajos rajza.

«Látásodra tüzláng nyílt át testem,
Sőt mint magad láttad, majdnem hanyatt estem.
Mert a ki az imént szíved előtt volt, ő,
Wessely vala az, nem a szinlaphordó!»

«No lásd, — szólt Mária keserűn nevetve,
S a levelet szűlt kasznijába vette; —
No lásd, Nyálas, csupa merő unalomból
Ez a vén gazember még mit ki nem gondol!»

«Hisz ha eszembe jut, kerülget a guta,
Hogy be akar engem csapni ez a buta!
Azt hiszi, hogy én majd a balekja leszek,
Wessely, Wessely, hát van neked eszed?»

«Amazom szépség, istennői alak,
Te szerelmes vágyának legédesebb falat...
S mindezt megírja még otthon, jó előre,
Későbbi szerelmét jókor jövendőlvé!»

«Mégis alig vagyok egy nő ezer közül,
Ki ily számárságot olvasva, nem örül;
A ki hízelgő szók által elkapatva
Szívét a férfinak birtokom nem adja.»

«Ki adá jogotok, büszke férfiak ti,
Szinlaphordásról minket eltüntetni?
S arra kárhoztatni ártatlan fejünket,
Hogy főzzünk, s őrizzük nektek erényünket?»

«Vén majom Wessely! Szeretném biz Isten,
Ha szerelmes volna, a mint írja itten;
Komolyan szerelmes! Megmutatnám neki,
Hogy Csésze Mária ötöt csak neveti.»

«Előbb felizgatnám s egynehány nap múlva
Fogadom, hogy végkép belém botlondálna.
De mikor az első csókot kéré tőlem,
Hát elkergetném őt seprűvel előlem.»

Nyálas kapva-kapott a tüzes beszédben,
Ő is azt akarta, hogy ne máskép legyen.
Minden erejéből azon vala tehát,
Hogy szilárdra tegye szavához Máriát.

«Nem neked való az, így szólt asszonyához,
Maga a szerelemnek oly sokat félődoz.
Légy hát állhatatos határozatodban,
A mi ügyem nehéz már a te korodban...»

Mária így felelt, ábrándosan nézve
A szinlaphordáson keresztül az égre:
«Jó barátom, Nyálas, bár igazad vagyok,
Meg kell ám fontolni ezt a dolgot nagyon.»

«Azért hagyj egyedül, hagyj magamra, kérlek,
Elég, ha magamat fog enni a mérég;
Te eredj s keress fel azt a cigányt, a ki
Klarinéton Faustot el tudja játszani.»

«Mert erős szándékom, hogy ezt az operát
Még e héten adjuk és hogy benne terád
Bizom az ördögöt; hisz Mefisztófelesz
Nem egyik legrégibb, legjobb szereped ez?»

«De igen, — válaszolt Nyálas lelkesedve, —
Ily szerephez már van az embernek kedve;
De te is pompás vagy, ugy mint Margaréta,
Hej, hogyha Keglevich ebben látna néha...»

Ezzel kiment Nyálas. Urnöje ott maradt,
Tekintete újból a levélre tapadt;
Majd egy tükör elé állva, perczeken át
Ide-oda forgott, nézegetve magát.

Közben elolvasta Wessely levelét,
Széken és diványon, nem találva helyét;
Olykor egy mondatnál sóhajtta magában:
«Ezzel az emberrel nem vagyok tisztában.»

«Te amazom szépség, te istennő alak,
Te szerelmes vágyának legédesebb falat...
Nem lehet az bolond, a ki ilyent firkál,
Szerencséd Wessely, hogy levelet irtál.»

És Csésze Mária álmodozni kezdte,
Semeit sokáig az égnék meresztve;
S a kandurt, mely jött és neki hízelkedett
Fölrúgta, hogy szegény hármat bukfeneczett.
(Folytatása következik.)

A VÉLETLEN JÁTÉKAI.

Nem hiába mondta Voltaire, hogy «a véletlen ő szent felsége határoz el mindent», az előre nem sejtethető eseményeknek tényleg rendkívüli szerepük van az életben. S ha meggondoljuk, hogy egyetlen egy esemény megváltoztathatja az összes következő korok arculatát, eléggé bizonyítja, hogy óriási hatalom a véletlen. Ezért mondta Pascal, a híres francia filozófus: «Ha Kleopatra orra rövidebb lett volna, a világ egész másképpen fejlődött volna. Macaulay pedig elmondja lord Clive-ről, India meghódítójáról, hogy madraszi tartózkodása alatt kétszer követett el öngyilkossági kísérletet s ez egyszer sem sikerült neki, pedig mindannyiszor meggyőződött előbb arról, hogy a fegyverek meg vannak-e töltve s hibátlanul működnek-e?»

LEÁNYKÉRÉS. — Roskovics Ignác rajza.

Mintán azonban a véletlen kétszer megakadályozta öngyilkos szándékát, az a hit ébredt föl benne, hogy valami nagyra van hivatva s ezért nem engedi a gondviselés meghalni. S csakugyan, nemsokára a plasseyi csatában megverte Bengália nábobját s megalapította Kelet-Indiában az angol uralmat. Tizenhat év múlva aztán a hatalmi visszaélés vádja érte lord Clive-t: s ekkor, bár előbb már fölmentették, újra maga ellen fordította pisztolya csövét, a mely most

nem mondott csütörtököt. Wallensteinnek, a harmincz éves háború legnagyobb német hadvezérének életében szintén nagy szerepet játszott a véletlen. Fiatal korában egy toronyból leesett és semmi baja sem történt: ez a csodás menekülés támasztotta aztán Wallensteinban a nagyra-hivatottság gondolatát s azt a hitet, hogy őt különös hatalmak védik. Pascalt, ki kezdetben hitetlen kételkedő volt, egy szerencsésen végződött baleset megtérítette: a nagy filozófus

ugyanis a neuilly-i hidon kiesett a kocsijából, de oly szerencsésen, hogy semmi baja se történt. Három hadvezérrel történt meg, hogy midőn először léptek a meghódítandó területre, megbottlottak és elesetek: Julius Caesarral, mikor Afrikában, Hódító Vilmos normann herceggel, mikor Angliában és III. Eduárd angol királlyal, mikor Franciaországban partra szállott. De mind a három maga javára tudta felhasználni ezt a bizonyára nem kedvező vélet-

A KÚTNÁL (ALFÖLDI ÉLETKÉP). — Vágó Pál rajza.

lent, egy-egy önérzetes kiáltással eloszlatva a baleset okozta rossz benyomást. «Afrikai föld, birtokomba veszek», szölt a Caesar. A normann herceg és az angol király pedig körülbelül egyformán imigy oszlatta el a megbotlás lehangoló hatását: «Ez a föld a mienk s én meg is akarom tartani.»

E fejedelmi példákkal ellentétben meg lehet említeni azt a kellemetlen végződésű véletlent, mely egy gazdag liverpooli kereskedőt hőssé,

igaz, hogy elesett hőssé emelt. Midőn ugyanis ez a kereskedő 1805-ben igen egyszerű ruhában az utczán sétált, a matrózokat toborzó emberek rárohantak s akarata ellenére elszállították egy hajóra, mely egyenesen Napoleon hajóhada ellen indult. E szerencsétlen ember, a kit a véletlen imigy egyszerre matrózzá tett, részt is vett a trafalgari csatában, melynek végén elesett. A rokonai sarkóvére a következőket írták: «Itt nyugszik N. N., a ki akarata ellenére

a trafalgari csatában meghalt a hazáért. 1805. október 21.»

A véletlen egyesek születési és halálozási napjait is gyakran összehozza. Velasquez és Van Dyck, a két világhírű festő például egyazon évben 1599-ben születtek. Sokszor említik, hogy Shakspeare és Cervantes egy napon, 1616 április 23-án haltak meg, — ez azonban nem egészen helyes. Tényleg egy évben s igen kis időközben haltak meg, de mégsem egyazon

KÜRTÖS KEMENCZÉJŰ PALÓCZ HÁZ BELSEJE. — Kinnach László rajza.

«AZ OSZTRÁK-MAGYAR MONARCHIA IRÁSBAN ÉS KÉPBN» MAGYARORSZÁGI KÖTETEIBŐL.

HOZOMÁNTÖSSZEÍRÁS EGY CSÁNGÓ CSALÁDNÁL. — Gyárfás Jenő rajza.

«AZ OSZTRÁK-MAGYAR MONARCHIA IRÁSBAN ÉS KÉPBN» MAGYARORSZÁGI KÖTETEIBŐL.

VASÁRNAP DÉLUTÁN. — Vágó Pál rajza.

„AZ OSZTRÁK-MAGYAR MONARCHIA IRÁSBAN ÉS KÉP-
BEN» MAGYARORSZÁGI KÖTETEBŐL.

Nagyon sok hasonló meglepő esetet lehetne még felhozni, de az eddigiek is eléggé bizonyítják, hogy mily nagy szerepe van a véletlennek az emberiség életében.

LÓVESZTESÉG A HÁBORÚBAN.

A háborúban mindig sokkal több ló pusztul el, mint ember. Pedig a lovak nagyobb mértékű pusztulása a hadjárat kimenetelére nézve döntő hatással lehet.

Így például I. Napoleont is lovainak elhullása tette tehetetlenné az Oroszország ellen indított szerencsétlen hadjáratában, a midőn havonként 20—25 ezer ló esett a rettenetes hideg áldozatául.

A lóvesztés nagy részét nem az ellenség fegyvere idézi elő, hanem az időjárásról kívül többnyire a szokatlan erős munka miatt hullanak el a lovak rengeteg nagy számmal.

A lovak hátának feldörzsölődése, kisebbedése majdnem elkerülhetetlen. A patkolás rendszeren nagy sietésben történve, és a munka legtöbbnyire nyomorúságosan hiányos, a mi aztán a kitartó menetelést teljesen lehetetlenné teszi. Az abrak nagyon ritkán elegendő, s a lovak mindig túlságosan el lévén esigázva, lehetetlen, hogy a háború fáradoimat kibírják, — s Kitchener lord hadműveleteinek ez épen az egyik legnagyobb akadály.

De ugyanezt lehet mondani a szarvasmarháról is, a mely még a lónál is sok tekintetben érzékenyebb, sőt az ösvérek kitartásának is megvan a határa. A lónak jó abrak, az ökröknek sok pihenés, az ösvéreknek pedig sok jó ivóvíz kell, hogy a rendkívüli fáradoimat kibírja.

De a hosszú tengeri út is ép oly káros hatású ezekre az állatokra, mint a hadjárat egyéb viszontagságai.

Régebben gyakran megtörtént, hogy a hosszabb tengeri útra feladott állatoknak fele az úton elhullott, — s habár most már az elhelyezés, az útközben való ellátás és szellőztetés hasonlíthatlanul jobb, mint ezelőtt volt, de azért a halak prédájául eső százalék még mindig igen nagy.

Továbbá azt is tekintetbe kell venni, hogy az angol lovak általában nagyon félénkek, s különösen sötétben, vagy a táborban és útközben néha minden esekélyesétől roppant megijednek s ilyenkor aztán megszaporított kitérésükben fékezhetetlenek és egymásban temérdek kárt tesznek. Ez a fontos körülményt pedig az angolok többnyire figyelmen kívül hagyják.

Valószínű különben, hogy talán még sohasem volt olyan hadjárat, a melyben az úgynevezett „stampede» (vagyis a lovaknak hiteleni megvadulása) következtében temérdek ló el ne pusztult volna, — mert a háborúban használni szokott réppentyűk és a váratlanul

jövő dörgések még a legbátrabb lovat is megugrasztják. Ilyenkor aztán a réműlet ösztönöszerűleg átragad egyikről a másikra s megfékezhetetlen zűrzavar áll be.

A lovassági rohamok alkalmával pedig az ágyú- és a puskagolyók által okozott megszállás valóban borzasztó s ilyenkor ritka, hogy több ló ne hullna el, mint ember, már csak azért is, mert a ló nagyobb tömegű lévén: természetesen több golyó éri.

Az 1808-ban kezdődött spanyolországi hadjárat alatt, midőn a csapatok egymás elleni harca közelről történt, a veszteség aránya akként alakult, hogy 95 emberre 100 ló esett, míg Balaklavánál már 100 ló esett 60 emberre, itt ugyanis a heves ágyúzás volt oka a lovak nagymértvű elhullásának, a minthogy az ágyúzás rendszeren iszonyú pusztítást visz véghez a lovak között. Így például a francziák Fontenoy-nál oly gyilkoló hatású ágyúztak, hogy 50 emberre 100 ló, a tüzérsegnél pedig 16 emberre 100 ló esett áldozatul, a mi meglepőleg mutatja a tüzérsegnél irtó képességét, a mennyiben a francziák főleg az angolok ágyúira löttek. Csodálatos azonban, hogy míg az elesetteknél a lovak száma sokkal nagyobb, mint az embereké, addig a sebesülteknél épen megfordított az arány, mert majdnem minden háborúban a sebesült ember sokkal több, mint a sebesült ló.

Az 1866-iki háborúban az osztrák tüzérsegnél sokkal jobb volt, mint a poroszoké s mégis — a mi ritka kivételes dolog — a poroszoknál az elesett emberek száma nagyobb volt mint az elesett lovaké, még a tüzérsegnél is. Míg ellenben az osztrákok még egyszer annyi lovat veszítettek, mint embert, s különösen nagymértékű volt a veszteség a visszavonulás közben, a mely hadművelet a lovakra nézve tudvalegőleg mindig végzetes szokott lenni. A veszteségi arányszámításban azonban természetesen a gyalogság nem szerepel.

A francia-német háborúban is a veszteség mindig sokkal nagyobb volt a lovakban, mint az emberekben. Gravelotte-nál a németeknek a lovasságnál 160 ember és 200 ló, a tüzérsegnél pedig 950 ember és 1300 ló volt a veszteségük. Mars le Tour-nál a német lovasság 1400 embert és 1600 lovat, a tüzérsegnél pedig 725 embert és 1050 lovat, míg Woerthnél a német tüzérsegnél 136 embert és 230 lovat veszített.

Miként már fentebb is említettük: a visszavonulások a lovakra nézve a legveszélyesebbek. Az állat nem nélkülözheti a pihenést úgy, mint az ember. Még ha van is elégséges abrak, de hiányzik az idő az etetésre. Aztán a lóban nincs meg az a menekülési ösztön, mint az emberben, a mely a veszélytől való szabadulást lehetővé teszi reményében, csodálatos erőt és kitartást kölcsönöz. A ló, szervezeténél fogva az éhségtől is hamar kidől.

I. Napoleon 60,000 főnyi lovasságának lovai közül csak 2000 ló hullott el az orosz hadjárat alatt csatákban, a legnagyobb rész visszavonulás közben pusztult el.

Vajon az angol hadseregnek hány lóva fog a dél-afrikai hadjáratból visszakérülni? Bizonyára nagyon kevés.

Valamint az emberek, úgy a lovak is betegségek által többet szenvednek, mikor már a háborúban vége van, mint a hadjárat izzalmi között.

A krímai hadjáratból az angolok lovaiknak csak 45 százalékát vitték haza Angliába, de ezeknek legnagyobb része már semmit sem ért. Az oroszok csak Plevnánál 60 ezer lóból 26 ezeret veszítettek. Az angolok az egyik afgán hadjárat alatt lovaiknak 60 százalékát és 3000 tevé veszítettek.

Ló szűke miatt a legfényesebb hadsereg is kudarcot vallhat, és még a legjobb vasúti szervezet mellett is lehetetlenség a hadsereget hadi szükségletekkel rendszeren ellátni elegendő tehervonó állat nélkül.

Ha pedig olyan országban folyik a háború, mint Transzvál: ott a seregnek állatokkal való kellő ellátása életkérdéssé válik. Krímiában keservesen érezték ezt az ellenséges csapatok; szállítás hiányában az emberek élelem, ruha és sátrak nélkül maradtak s ennek az lett a következménye, hogy több mint 9000 ember esett áldozatul a nélkülözéseknek.

A hiányok kipótlása is roppant nehézségekkel jár. A lovaknak hadi szolgálatra való kivá-

lasztása sokkal szigorúbbnak kell hogy legyen, mint a katonáké.

Szinte csodálatos, hogy bármely ország lovainak mily esekély százaléka alkalmas a hadi szolgálatra. Nagy-Britanniában és Írországban mintegy három millió ló van, de ezek közül hadiszolgálatra talán 100,000 sem lenne alkalmas.

Bármily közönséges hadjáratban minden egyes hadtestnek legalább is 20,000 lóra van szüksége, azonban a dél-afrikai állapotok és roppant nagy távolságok még sokkal nagyobb mennyiségű lovat tesznek szükségessé.

Az angolok szerencsésére, a világ többi részeiben béke uralkodik, s így könnyű nekik a lószükségletüket az idegen országok készletéből fedezni, de elképzelhető, hogy mily mesés nagy összegbe kerül ez nekik.

Béke idején 480 forint az átlagos ára az angoloknál egy hadi célokra alkalmas lónak, a mely alatt egy még be nem tanított csikó értendő, de mire ez hadi szolgálatra alkalmassá lesz, akkorra már belekerül 1200 forintba. Ehhez aztán még az Afrikába való szállítás költségeit is hozzá véve, kitűnik, hogy mibe kerülhet Angliának a dél-afrikai háború, melyben már két éven át oly rengeteg mennyiségű ló elpusztult. *Bornemisza Pál.*

BETEGSÉGET TERJESZTŐ SZUNYOGOK ÉS ÉLŐSDIEK.

Némely ó-kori népek az ördögöt Belzebubnak, vagyis a legyek királyának nevezték s ezzel is jelezni akarták azokat a szörnyű kínokat, melyeket különösen a meleg éghajlat alatt legyek és egyéb férgek embernek, állatnak okoznak. Ezek a kis vérszopók nemcsak hogy kiszívják áldozatuknak a véré, hanem még különféle betegségek csirait is beléjük oltják. Újabb időben mind behatóbban kutatták azokat a betegségeket és okaikat, melyek ilyen állatok útján terjednek.

Legmelegebb volt az a felfedezés, melyet csak az utóbbi években tettek, hogy t. i. a váltólázat vagyis *maláriát*, a meleg éghajlati tartományok legelterjedtebb betegségét egy bizonyos szunyogfaj (az anopheles) okozza, a mely finom fulánkájával a vérbe beoltja a betegségnek parányi, csakis nagyító üveggel látható csirait. Ez a szunyog, melyet a nagy Linné, mintha sejtette volna veszedelmességét, „foltos semmi-házi»-nak nevezett, az okozója a maláriának. Erre számos bizonyíték van. A megfigyelők nem egy példáját látták, hogy valaki határozottan a szunyogcsípés következtében halt meg, másrészt, hogy azáltal óvtak meg sokakat a maláriától, hogy megvédték őket a moszkító csípésétől. Különösen meggyőzők e tekintetben azok az észleletek, melyeket dr. *Manson*, egy híres angol orvos és a tropikus vidékek kitűnő kutatója végzett. Manson római orvosokkal olyan moszkítókat küldetett magának, melyekkel előbb maláriás emberek végét szívtatták, melyekről tehát bizonyos volt, hogy malária-csirák vannak bennük. Manson fia, a ki szintén orvos, megcsipette magát tíz ilyen moszkítóval. Tizenöt nap múlva megkapta a maláriát. Ez Londonban történt, a hol a malária úgyszólván soha sem fordul elő. Ennek a kísérletnek az ellenkezőjében három angol orvos, a kiket az angol kormány küldött ki a malária tanulmányozására, két szolgálóval a múlt nyáron letelepedett a Campagna egy oly helyén, a hol a legnagyobb mértékben dühöngött a malária, oly időben, a mikor a betegség legnagyobb mértékben szokott pusztítani. Külön e célra szerkesztett fabázisokban laktak, melynek ablakai és ajtai sűrű hálójával voltak bevonva, hogy a moszkítók be ne tudjanak hatolni. Napnyugtától napkeltéig, a mikor a szunyogok a legnagyobb mennyiségben rajzanak, mindig házikójukban maradtak, csak napközben jártak ki s ekkor is a lehető legnagyobb gondalal őrizkedtek a szunyogoktól. Házikójuk egy nagy terjedelmű bükkös erdő szélén, két sással és egyéb vizinövényekkel gazdagon benőtt tócsa közt állt. Az öt angol tehát minden lélekzétével magába szívtá a mocsarak páráss levegőjét. Nappal a nedves földben turkáltak, csakis a mocsár vizét itták s mégis három hónap alatt egyikük se kapta meg a váltólázat, holott a környék

A BADCSONYI KÖKERESZT. — Keleti Gusztáv rajza.

„AZ OSZTRÁK-MAGYAR MONARCHIA IRÁSBAN ÉS KÉP-
BEN» MAGYARORSZÁGI KÖTETEBŐL.

lakosságában alig volt, a ki betegségtől ment maradt volna.

A malária terjedése a szunyogok által úgy történik, hogy az állat megcsip egy maláriás beteg, ennek vérből belejutnak az ő testébe a betegség csirái, melyek bizonyos idő alatt gyomrában sajátos fejlődésen mennek át s megszaporodnak. Csak ezután képes a szunyog a betegség csirait egészséges emberekbe beolítani. A moszkító tehát nem csupán átviszi a betegséget az egyik emberről a másikra, hanem alkalmas fejlesztő közege is a csiráknak.

Hasonlóan áll a dolog az úgynevezett *madár-maláriánál*, sőt az ezen betegségre vonatkozólag tett észleletek szolgálták útmutatásul az emberi malária terjedési módjának megismerésére is. Forró égajlat alatt, különösen Indiában, de keleti és nyugati Afrikában is a madarak véreben gyakran találni elősdieket, melyek a malária csiráihoz hasonlítanak. *Ross* angol orvos mutatta ki, hogy ezeket az elősdieket szunyogok oltják a madarakba. Kalkuttában olyan varjúkat és verebeket, melyeknek véreben megvoltak a mondott elősdiek, megcsipetett moszkítókkal. Mikor aztán megvizsgálta a moszkítókat, megtalálta testükben ugyanazokat az elősdieket s tanulmányozhatta azt a sajátos fejlődést, melyen ezek átmentek. Mikor aztán ezekkel a szunyogokkal megcsipetett olyan madarakat, melyeknek véreben nyoma se volt elősdieknek, rövid idő múlva fertőzve volt ezeken vére is. Megjegyzendő, hogy ezek másféle szunyogok voltak, mint a melyek az emberi maláriát terjesztik; ezek a legelterjedtebb szunyogfajhoz tartoznak, a *Culex* nevűhöz, melyből a mindenütt igen jól ismert *Culex pipiens*, a közönséges szunyog, egyáltalán nem képes az emberi maláriát magában megérlelni s terjeszteni.

Jóval nagyobb gyakorlati fontossága van annak a marhabetegségnek, melyet *Texasi láz-nak* szoktak nevezni. Ezt legelőször Amerikában észlelték, de előfordul Afrikában, Ausztráliában s Európában is, különösen Oláhországban. Neve onnan eredt, hogy az Egyesült-Államok éjszakai részeiben azt a tapasztalást tették, hogy ha az odaváló marha közé texasi marha kerül, akkor kapja meg a gulya legtöbbnyire a láz-betegséget; maga a texasi marha azonban esodálatosképen mentes marad a bajtól. Ennek talán az az oka, hogy valamikor már szenvedett benne. E ragály okozói azok a parányi elősdiek, melyek a legalsóbbrendű állati szervezetek közé tartoznak (protozoák) s a beteg állat véreben élnek. Ezért sokáig azt hitték, hogy itt valami marha-maláriáról van szó. A marhatenyésztők kezdettől fogva gyanakodtak, hogy a texasi marha testét belepó apró elősdiek terjesztik a járványt s egy *Smith* nevű tudós kétségtelenül behízonította, hogy igazuk is van. A híres német tudós, *Koch* Róbert meg arra a sajátos felfedezésre is jutott, hogy az ilyen elősdi állatoknak, melyeket marhákról szedett

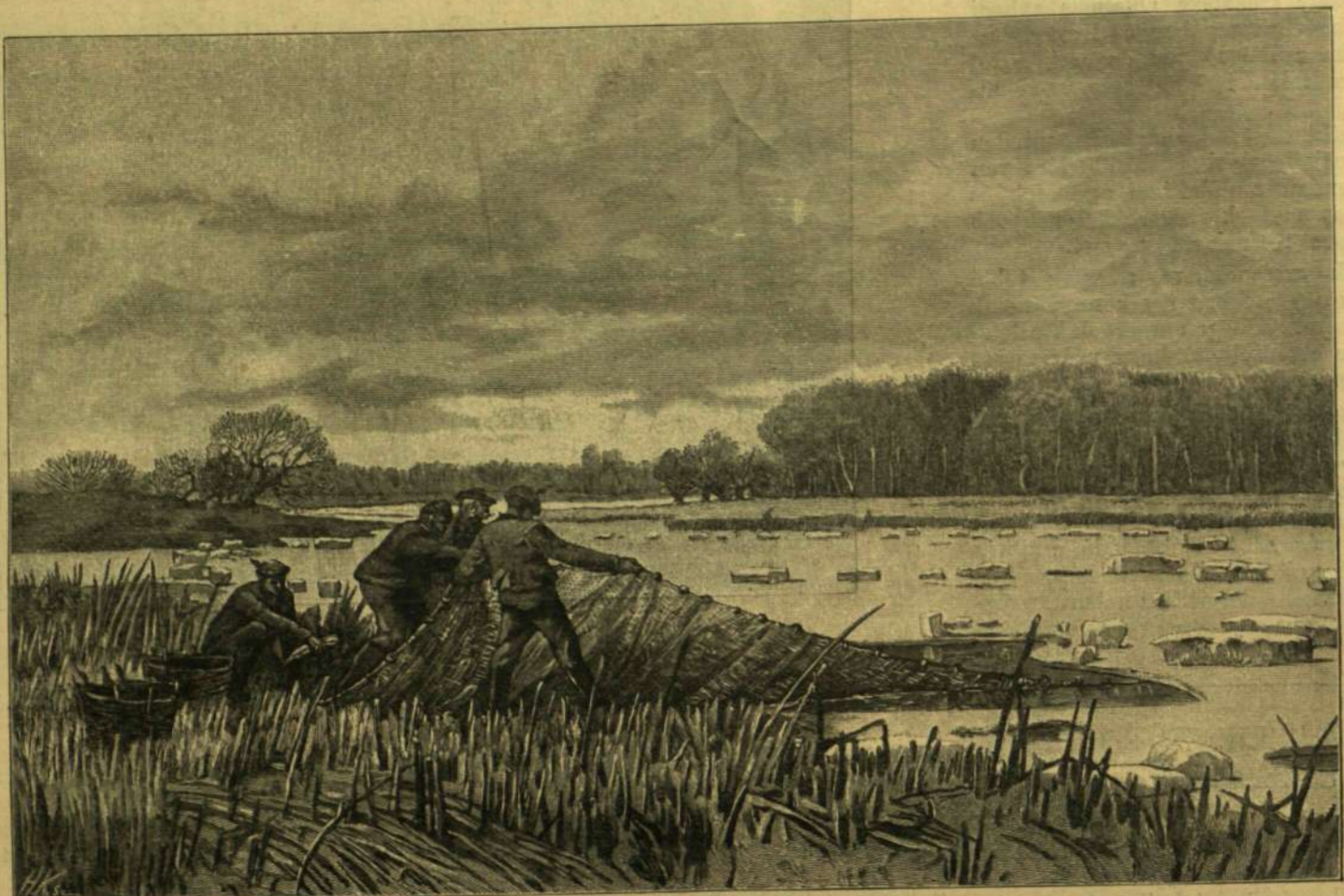
EGYVELEG.

* A mostani török szultánnak hat fia és hét leánya van. Ezek a külvilággal soha sem érintkeznek, különösen a leányok, kik a házat, melyben születtek, eddig el nem hagyták.

* A legtöbb száz éven túli ember Szibériában van, hol harmaddal millió lakos közül 575-en haladták túl ezt a kort, míg a német birodalom 55 millió lakosa közül csak 773 száz éves embert talál.

* Vert pénz a legtöbb Franciaországban van forgalomban, hol minden lakosra átlag 192 korona ezüst, arany, vagy rézpénz esik. Az orosz birodalom lakóira fejéknként csak négy korona esik.

* A legnagyobb tengeri hajók tizenöt angol mérőföldre hordanak. A napoleoni háborúk idejében az angol vagy francia hajó-ágyúk hordereje ötezer lépést alig haladt meg.

HÁLÓVETÉS TÉLEN A VÁGON. — Feszy Árpád rajza.

* **Drága imádságos könyv.** Egy 1487-ben az angol király számára nyomtatott imakönyvet Londonban Quaritch ódondász 38 ezer koronán vett meg. A ritka könyv 162 nagy lapból áll és mindössze négy példányban nyomtatták.

* **A londoni bank nyomdájában** naponta 60 ezer darab különféle értékű bankjegy készül. A nagy szükséglet onnan van, mivel a bank összegyűrt, megtépett, vagy foltos pénzjegyeket a forgalomban nem tűr meg s azok helyett újakat készít.

* **A new-yorki állatkert** 261 holdnyi területet foglal el, míg a londoni állatkert alig 31 hold. Az ame-

rikai állatkert fenntartása évenként három millió koronába kerül, mely összegben az állat-bevásárlásra szükséges kiadás nem foglaltatik benne.

* **Papírházak.** Az angol hadsereg számára vászon-sátrak helyett papírosból készült házakat fognak alkalmazni, melyekben tíz ember kényelmesen él. Egy ily házat három óra alatt fel lehet állítani, lebontása pedig másfél óráig tart.

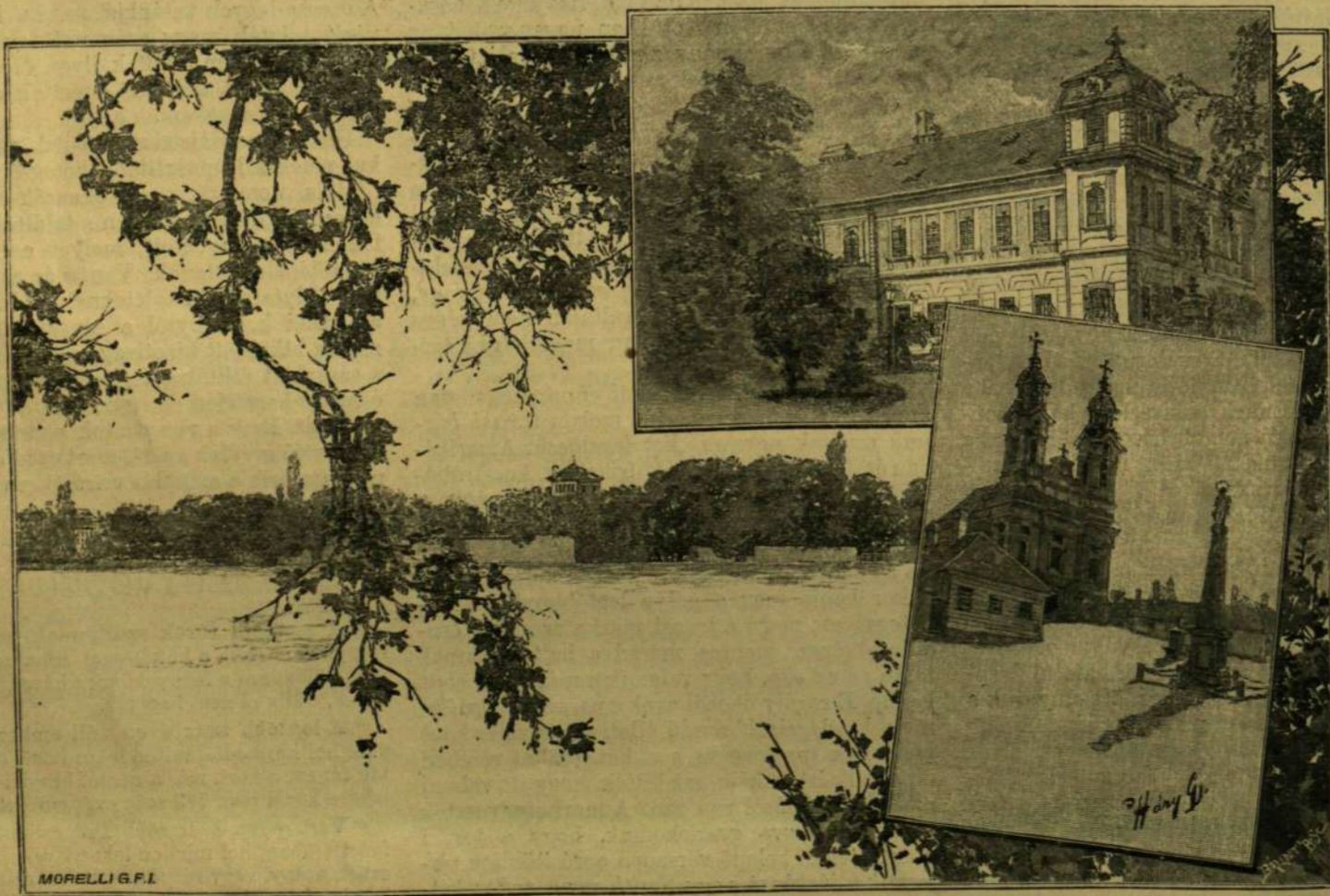
* **Gyümölcsfák száma** Poroszországban, az 1900-diki első összeírás adatai alapján, 90 millió 387,061; ezek között legtöbb, — több mint 37 millió — a szilvafa, második helyen áll az alma,

közül huszonhét millió, azután a cseresznye (közel 14 millió) és körtefa, (12 millió). Átlagosan fennként 2.33 gyümölcsfa esik Poroszország egy lakosára.

* **A legkisebb hajóhada** a világon, lakosainak számához képest, Mexikónak van. Mindössze két futárhajó, két páncéltalan ágyunaszád és öt másodikrendű torpedóhajó véd tizenkét millió embert a tenger felől. A hajóhad összes legénysége 90 tiszt és 500 matróz.

* **Kivándorlás** útján Angolország naponként átlag 180 embert veszít népességéből.

Az Esterházy-kastély.

A nagy tó a várral.

TATA. — Háry Gyula rajza.

A plebánia-templom.

VADÁSZTÁRSÁG A ZENOGA-TÓNÁL. — Melka Vince rajza.

AZ OSZTRÁK-MAGYAR MONARCHIA IRÁSBAN ÉS KÉPBN MAGYARORSZÁGI KÖTETEIBŐL.

EGY NAGY HONISMERETŐ MUNKÁBÉFEJEZÉSE.

Hazánk ismeretének, a föld- és néprajzi, történeti és gazdasági állapotainkról való adatoknak közkincesé válása szempontjából nagy fontosságú nyeresége irodalmunknak az *«Oszták-Magyar Monarchia irásában és képben»* című nagy hon- és népismeretű mű, amely most befejeződött.

Tizenhét évi munka eredménye e nagy mű, melyhez fogható a maga nemében alig jelent meg bármely más országról. A munkában, mely boldogult Rudolf trónörökös kezdeményezésére indult meg s így kegyeletes emlékek is fűződnek hozzá, részt vett az ország közéleti, tudományos és irodalmi kitűnőségeinek nagy része, köztük az uralkodóház több tagja. Közvetve vagy közvetlenül részt vett benne ezen kívül úgyszólván mindenki a hazában, a ki valamely vidéket kiválóbban tanulmányozott, mert az egyes cikkeket olyan emberek írták, a kik az illető vidékeket alaposan ismerik, annak viszonyaival nemcsak az alkalomra, hanem már régebben is foglalkoztak. A szerkesztésben a mellett nagy gond volt az adatok megbízhatóságára s ezért az egyes cikkeket megírásuk után számos, a tárgyat jól ismerő ember átolvasta, az esetleges hiányokat javította, a téves adatokat helyesbítette. Így aztán a munka lehetőleg pontos adatokat nyújt minden tekintetben, már pedig az ilyen műnél nagyon fontos dolog, hogy az olvasó teljes bizalommal fogadhassa adatait.

A műnek nagy hasznát fogja venni mindenki, a kit hazánk földje és népe, annak élete, művelődési és gazdasági állapota érdekel, mert a mellett, hogy az adatoknak roppant gazdag tárháza, — minden egyes cikke nemcsak közérthetően, hanem érdekesen és gondos magyarsággal is van írva s az egyes írók nagy részben lakói vagy szülőttei lévén annak a vidéknek, melyről írnak, munkáikon is meglátszik a közvetlenség. Nem egy cikk irodalmi formájával is kiváló, nagybecsű terméke irodalmunknak.

A honismeret nagy fontosságú tényezője a nemzeti művelődésnek; hiányos a szellemi élete az olyan nemzetnek, mely saját hazája vidékei és népe iránt nem érdeklődik s nem igyekszik azt megismerni. Ez adja meg az ilyen

természeti művek nagy kulturális fontosságát, amelyek az országra vonatkozó ismereteket a legszélesebb körben vannak hivatva elterjeszteni. Bármely vidék látása kétszeres értéket nyer áltál, ha a szemléletet a megfelelő ismeretek támogatják, ha tudjuk növényzetének minőségét, földtani viszonyait, szerepét a történelemben, ha tudjuk, milyen, hogyan, miből él a nép, mely lakja, stb. Ezekre a kérdésekre a földolgozás minden felvilágosítást megad az *«Oszták-Magyar Monarchia irásában és képben»*. E mellett hazánk külföldön való ismeretét is nagy mértékben előmozdítja, mert német kiadása révén külföldön is nagyon el van terjedve s megbízható volta miatt tudományos körök is bizonyára érdeme szerint megbecsülik.

Az egész műből Magyarországgal hét nagy kötet foglalkozik, egy kötet pedig Horvátországgal. Ekkora teret még soha semmiféle munka nem szentelt hazánk ismeretének. E mellett rajzoló művészetünk fejlődését, mai állapotát is megláthatja belőle az olvasó, mert tömérdek képének készítésében részt vett régibb és újabb festőművészeink java része, köztük művésztünk első rendű kitűnőségei. A képek nem csak művészi becsükkel, hanem hűségükkel is kiválnak, mert a művészek az egyes vidékeken személyesen tanulmányozták mindazt, a mit le kellett rajzolniuk.

A mint egész Magyarországról szól ez a munka, ép úgy egész Magyarországnak is szól; a tudóst kielégítheti alapossága, az érdeklődő megtalálja mindazt, a mit tudni kíván a hazáról s még az is, a ki csupán szórakozásból olvas, nem egy dolgot talál benne, a mi figyelmét megragadja és foglalkoztatja s gyönyörűséget lelhet a képekben is. A mű értéke nem múlt, napi érdekhez kötött, hanem állandó, mert a leghasznosabb kézi könyvek egyike, melyben bármely adatot, bármikor meg lehet találni könnyen, hosszas utánjárás nélkül.

A készülés tizenhét éve alatt füzetenként jelent meg a nagy mű, összesen 396 füzetben. Nagy arányairól fogalmat nyújt az, hogy közleményeinek száma 572, a rajzoké 4520; e mellett 19 színes képmelléklet is van benne. Ebből láthatni, az ismeretek mily roppant anyaga van benne s válik általa közkincesé.

A munka befejezéséről beszámoló *«Utószó»* alapján a könyv történetét, készülése módját és körülményeit a következőkben ismertetjük:

Az *«Oszták-Magyar Monarchia irásában és képben»* néhai Rudolf trónörökös főherceg kezdeményezése mellett és közreműködésével indult meg; folytatott és befejeztetett gróf Lónyayné, Stefánia belga királyi hercegnő, szász-koburg hercegnő védnöksége alatt.

A meghívott tudós szakférjak alakuló gyűlésén az elnöklő védnök, Rudolf trónörökös terjesztte elő azt a nagy főladatú tervet, mely magasabb eszméket megvalósítani leendett hivatva; az oszták-magyar monarchia országainak megismertetését, hogy teljes képét nyújtsa földrajzának, régészetének, történelmi múltjának, állami alakulásának, alkotmányának, népeletének, szellemi törekvéseinek tudományban, költészetben, művészi és építészeti alkotásokban, gazdasági és ipari munkálkodásában, egész közművelődésében.

A nagy irodalmi vállalat intézésében a következő bizottságok működtek közre:

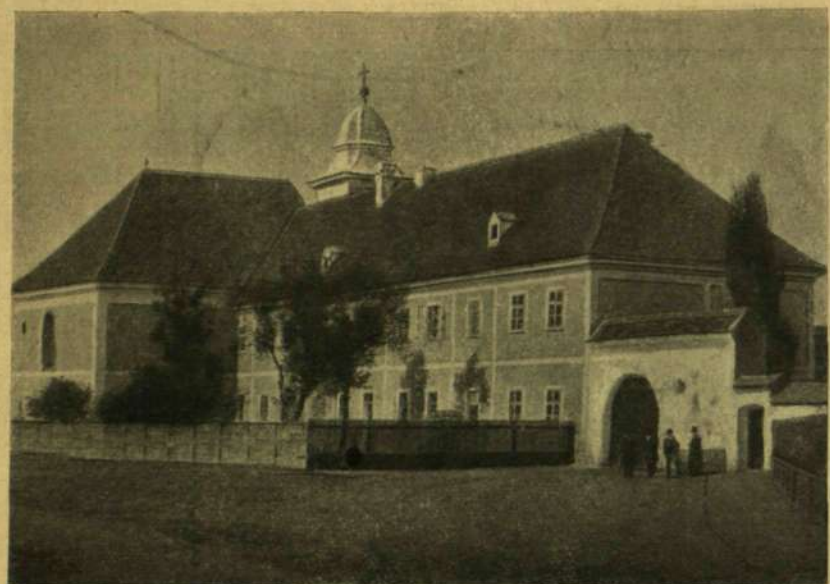
Az igazgató-tanács, melynek tagjai voltak: Szögyény-Marich László, berlini nagykövet elnök, gróf Wilczek János, Zaleski Fülöp, báró Chertek Emil, Ganglbauer Ernő, Jireček H., Jókai Mór, Nagy Miklós, Thallóczy Lajos (az elnök meghatalmazottja).

A magyar kiadás szerkesztő bizottsága: Jókai Mór elnök; Berzeviczy Albert, Fraknói Vilmos püspök, Hermann Antal, gróf Keglevich István, Király Pál, Krenner József, Kránjavi Izidor Horvát-Szalvonország kötetének szerkesztője Lóczy Lajos, Nagy Miklós, Pauler Gyula, Pavić Armin, Thallóczy Lajos, gróf Zichy Jenő.

A magyar kiadás pénzügyi bizottsága: Báró Harákányi Frigyes, Hegedűs Sándor, Jókai Mór elnök, Nagy Miklós jegyző, Wekerle Sándor, Zárday József, a magyar kir. állammegődme igazgatója.

A magyar kiadás művészi bizottsága: Benczúr Gyula, Feszy Árpád, Jókai Mór, Keleti Gusztáv elnök, Nagy Miklós, Roskovics Ignác, Szalay Imre, Vágó Pál.

A magyar kiadás szerkesztésénél Jókai Mór fő-szerkesztő és Nagy Miklós szerkesztő mellett mint szerkesztőbizottsági belső munkatársak működtek közre: Ballagi Aladár, Herrmann Antal, Jancsó Benedek, Katona Lajos, Király Pál, Molecz Károly, Pastiner Gyula, Szívós Béla és Váczy János. A Horvát-Szalvonországot ismertető kötetet Kránjavi Izidor szerkesztette, s a vállalat magyar szerkesztőrsége részéről e kötet szerkesztési munkálatainak intézésében részt vettek Thallóczy Lajos, Pauler Gyula szerkesztő-bizottsági tagok és Hodinka Antal mint munkatárs.

A BALÁZSFALVI ÉRSEKI REZIDENCIA.

A BALÁZSFALVI FŐGIMNÁZIUM.

A német kiadás ügyeinek intézésében Bécsben hasonló bizottságok működtek. A magyar köteteket Hevesi Lajos fordította németre.

A magyar kiadás bizottsági tagjai közül a munka folyama alatt elhunytak: Haynald János bíboros érsek, Hunfalvy János, Ipolyi Arnold püspök, Lukács Béla, Mészöly Géza, Miskatovics József, Péchy Imre, Pulszky Ferenc, Pulszky Károly, Salamon Ferenc, Szabó József, Szabó Károly, Szilágyi Sándor, Torma Károly.

A Magyarországot ismertető kötetekbe irodalmi dolgozatokat adtak:

Rudolf trónörökös főherceg, József főherceg, Fülöp szász-koburg-gothai herceg;

Badies Ferenc, Baksay Sándor, Ballagi Aladár, Balogh Gyula, Bartalus István, Bedő Albert, Bedőházi János, Bella Lajos, Bellosics Bálint, Benedek Elek, Berzevich Albert, Bunyitay Vince, Czambel Samu, Csányi Dezső, Csernátó Gyula, Dékány Mihály, Eötvös Károly, Farbak István, Fenczik Mihály, Francisz Norbert, Géresi Kálmán, Gonda Béla, Gyarmathy Zsigáné, György Aladár, Hadzsi Antal, Hankó Vilmos, Herrmann Antal, ifj. Herrmann Antal, Hidvégi Benő, Hoitsy Pál, Hodinka Antal, Horvay Ede, Hunfalvy János, Hunfalvy Pál, Ilosvay Lajos, Imre Sándor, Istvánfy Gyula, Jancsó Benedek, Jekel Frigyes, Jókai Mór, Kandra Kabos, Kádár József, Károlyi Árpád, Káldy Gyula, Keleti Gusztáv, Keleti Károly, Keneti Géza, Kines Gyula, Király Pál, Kozma Ferenc, Körösi László, Kubinyi Miklós, Lehozky Tivadar, Lóczy Lajos, Lovasány Gyula, Lukács Béla, Majláth Béla, Marezali Henrik, Maurovich Fábán, Márki Sándor, Mikszáth Kálmán, Moldován Gergely, Molnár Antal, Molnár István, Nagy Iván, Ortvay Tivadar, Pastermeier Gyula, Paulay Ede, Pauler Gyula, Pechányi Adolf, báró Perényi Zsigmond, Pildner Ferenc, Plathy Adorján, Pulszky Ferenc, Rákosi Jenő, Ruffly Pál, Sajó Sándor, Salamon Ferenc, Schmidt Attila, Schönherr Gyula, Schuller Adolf, Sohan Pál, Szabó Károly, Szádeczky Lajos, Szentkláray Jenő, Szívós Béla, Szívós Géza, Takáts Sándor, Tautsch Trantó, Téglás Gábor, Téglás István, Thiring Gusztáv, Tornyay Béla, Török Kálmán, Váczy János, Várady Gábor, Váro Ferenc, Weber Samu, Wekerle Sándor, Zeilinszky Mihály. (Azoknak száma, kik mint szakemberek vagy egyes vidékek alapos ismerősei a czikkhez adatokat és részleteket szolgáltatottak, s a czikkreviziójában részt vettek, százkara megy.)

A Magyarországot ismertető kötetek részére rajzokat készítettek:

Stefánia özevgy trónörökösné főhercegnő, Klotild főhercegnő, Mária Dorottya főhercegnő s Lujza szász-koburg-gothai hercegnő;

Aggházy Gyula, Agótha Imre, Baditz Ottó, Barabás Miklós, Benczúr Béla, Benczúr Gyula, Biczó Géza, Cserna Károly, Dörre Tivadar, Ebner Lajos, Feszty Árpád, Goró Lajos, Greguss Imre, Gerguss János, Gyárfás Jenő, Hary Gyula, R. Hirsch Nelli, Hollós Károly, Jankó János, Jantivy Matyás, Jókai Mór, Kacziány Ödön, Keleti Gusztáv, Kinnach László, Liezen Mayer Sándor, Ligeti Antal, Mannheimer Gusztáv, Bárány Mednyánszky László, Melka Vince, Mészöly Géza, Messy Frigyes, Munkácsy Mihály, Nádler Róbert, Nagy László, Neogrady Antal, Olgay Ferenc, Pap Henrik, Papp Sándor, Pálly Czelesztin, Pataky László, Paur Géza, Predics Uros, Raucher Lajos, Révész Imre, Richter Aurél, Roskovics Ignác, Spányi Béla, Székely Bertalan, Szinte Gábor, Szirmai Antal, Tornyay Gyula, Tótyegassy Artur, Tóty Gyula, Ujváry Ignác, Vágó Pál, Vastagh György, Wagner Sándor, Zichy Mihály, Zsolnay Julia.

A képek fametszései a Magyarországot ismertető kötetek részére a Morelli Gusztáv tanár vezetése alatt alakított intézetben készültek Budapesten. A munkát magyar nyelven a magyar királyi államnyomda nyomtatta és adta ki Budapesten, a német kiadás a cs. kir. udvari államnyomda nyomtatta Bécsben. A magyar kiadás terjesztését mint bizo-

mányos, a Révai testvérek irodalmi intézet részvénysársaság intézte.

A most már befejezett nagy munkáról az Utószóban Jókai Mór így emlékezik meg:

«Felső Királyunk legmagasabb helybenhagyásával indult meg e munka az előtti tizenhét évvel, s királyi parancsszavára folytatott fenséges kezdeményezőjének nemzeti gyászt okozó halála után, mint a népektől megsíratott trónörökös emlékét megőrkítő monumentum, mely minden érzélni és márványnál hibeben fogja megőrizni a megdicsőült emlékét.

«Valószínűleg meg a dicsőült kezdeményezőnek az előszóban kifejezett magasztos kívánsága. Ez országok népei egymást e műből megismerve, egymást szeretni, becsülni, támogatni, a trónt és a hazát híven szolgálni törekedjenek, boldogságban, szellemi haladásban egymással versengessenek.

«Engedje a Mindenható, hogy a mit e munkában, a jelenkort visszatükrözve, megirtunk, az évek során önmagát dicsőségesen túlhaladja, hogy e monarchia két államának országai mind anyagi gyarapodásban, mind szellemi előhaladásban az eszményi tökéletesség felé közeledjenek, hogy népeik egymás szeretetében találják jövőjükhöz biztosítást, s történelmünk évszázadai mind békében, mind harcban dicsőséget jegyezzenek föl szeretett uralkodójuk áldott jogára alatt.»

PETŐFI ÁLLÍTÓLAGOS KOPONYÁJÁRÓL.

Általános érdeklődést keltett a közelmúlt napokban annak a híre, hogy a Petőfi koponyája ott volna a balázsfalvi főgimnázium gyűjteményében, a hova egy Reichenberger nevű volt osztrák katonai sebész ajándékából került, a ki az elesett költő fejét a segesvári csatáról vitte volna magával. Bár a hír alaposága több tekintetben kétségesnek mutatkozott, mégis elkerülhetetlennek tűnt fel, hogy a kérdésre bizonyosság derüljön. E czélból a «Petőfi-Társaság» elnöksége először is Wlassics miniszterhez fordult, hogy tegye lehetővé a kérdéses koponya szakszerű megvizsgálhatását, a mi annál is inkább eredményes lehet, mert a költő koponyáján kell lenni egy jelnek, melyről az felismerhető: a Petőfi balsemfoga ugyanis rendelkezésén nagyon előre állott, a minnek a csontmaradványon is nyomának kell lenni. A miniszter figyelembe vevén a társulat kérését, ez ügyben táviratot intézett a balázsfalvi görög kath. érsekhez, kinek fenhatósága alá a gimnázium tartozik, — mire az érsek azonnal elrendelte, hogy a koponya egyedülre biztos orvosi látás alá vétessék. A Petőfi-Társaság megbízásából pedig Kéry Gyula, — a ki a Petőfi-ereklyék felkeresésében nagy buzgóságot fejt ki — leutazott Balázsfalvára, hol napokon át beható kutatásokat végzett, a koponya rajzait pedig, melyeket az érsek engedélyével az iskola rajztanára, Domsa C. Flavius készített, — megszerezte s közlés végett lapunkhoz elküldte.

A koponyarajzokat eljuttattuk Jókai Mórhoz, ki a még élő egykorúak közt legjobban ismerte Petőfit, és dr. Török Aurél egyetemi tanárhoz,

a koponyatan európai hírvélművelőjéhez, kikérve véleményüket, és megmutattuk dr. Semayer Villibáldnak, a jeles fiatal anthropológusnak is. És szívesek is voltak eleget tenni a szerkesztőség kérésének, a mint erről alább közölt érdekes nyilatkozataik tanúsodnak. További illetékes nyilatkozatoknak is készséggel tért nyitunk lapunkban.

I.

Nagy Miklósnak.

Kedves barátom!

Az általad nekem megmutatott rajzokra nézve elmondom részint véleményemet.

Ez a rajzban előttem álló koponya nem Petőfié.

Petőfi koponyája felül szélesedő volt, ez pedig keskenyebb; homloka magas volt, ezé alacsony; az orrtól az inyesontig az arcz jóval hosszabb volt s a pofacsontok kiülők. Arczében még jobban kitűnik az eltérés. Petőfi homloka erősen előre nyomult, ez adott arczkifejezésnek oly meghatározó jeleket: az ábrán pedig a koponya hátranyomott.

Mint hogy a fogak teljesen hiányoznak a felső inyesontból, azt az ismertető jelt, a miről megemlékeztem, a rendetlen fog-előreállást nem találhatom meg rajta, a miből a valószínűségre következtethetem volna. Mint hogy az ábrák természeti nagyságban vannak megrajzolva, azt is határozottan állíthatom, hogy Petőfiének ennél nagyobb feje volt.

Látva a koponya ábráját, azt hiszem, hogy ez valami cimeterium esonházából került egykori tulajdonosához, a milyenhez hasonlókat eleget láttam a kuriozumokat kedvelő ismerőseimmel: így Kazinczy Gábornál is egy hatalmas asztaldiszító koponyát, a miről el kellett hinnünk, hogy az Batu kháné volt. Ez a koponya is Batu kháné les.

Jókai Mór.

II.

Igen tisztelt Szerkesztő Úr!

Béces fölkerésének, hogy a balázsfalvi görög kath. főgimnázium természetrajzi szertárában őrzött s Petőfiének tulajdonított koponyáról Domca C. Flavius rajzánál készített ábrákat venném szemlélet alá s e szemlélet alapján nyilvánítanom véleményemet, a következőkben kívánok eleget tenni.

Minek előtte magukról az ügyesen készített koponyarajzokról szólnék, előre kell bocsátanom, hogy eddigelé a tudományos búvárlat még nem haladt annyira, miszerint lehetséges volna egyedül a csontos koponya alakjából és kör-rajzaiból az életben volt fejnek alakját kétséget kizáró módon megállapítani. Életben a fej csontvázát lágy képleték (bőr, kötőszöveti pályák, inas hártványk, zsíradék izmok, porcos részek) fedik, a melyeknek általános és viszonylagos fejlettségi állapota, adja meg az emberi

fej egyedi alakjellegét, a melyről az illetőnek egyéniségét még pusztán emlékezet útján is felismerhetjük.

Egy esetben lehetséges a csontos koponyáról határozott következtetést vonni és pedig arra: hogy a kérdéses koponya teljességgel nem lehetett azé az egyéné, a kinek tulajdonítani akarják. Már kisebb határozottsággal lehetséges annak a megállapítása: hogy a kérdéses koponya csakugyan az illető egyéné volt. Ez az eset akkor áll elő, ha az illető egyéntől pontosan készült fejmásolat (u. n. fej-maszk) akár viaszban, akár gipszben maradt fent. Ez volt pl. az eset a nagy német költő, Schiller koponyakérdésénél is.

Hadd mondjam el röviden ennek az érdekes esetről a történetét. Schiller Frigyes 1809. évi május 11-ének éjjelén temették el a weimari Szt-Jakab-templom nemesi kriptájába. 1826-ban a krypta teljesen megtelvé, a hatóság a kryptának kiürítését rendelte el. A mint ismeretes, ha egy régi temetőt vagy kryptát kiürítenek, mind-az elhaltaknak fennmaradt csontjait, a melyekről a családi vagy országos kegyelet nem gondoskodik, közös gödörbe rakják s így tömegesen hantolják el.

Az akkori weimari polgármester, dr. Schwabe, ki Schillernek jó barátja és lelkes tisztelője volt, elborzadt ama gondolatra, hogy a krypta kiürítése alkalmával hazája örökre el fogja veszíteni egyik legnagyobb és legnemesebb fiának a testerekeit. Dr. Schwabe, a ki eredetileg orvos volt, amaz egészségét és életét kockára tevő hősies tette szánta el magát, hogy titokban éjnek idején leszálljon a rothadó tetemekről megtelt kriptába s úgy válaszsa ki a nagy költő testerekeit. Csak Goethe volt beavatva, a ki teljesen méltányolta a polgármester elszántását. A csontvázat (fej nélkül) csakhamar meg tudta különböztetni a többi csontvázaktól. A fej nem lévén a csontváz tö szomszédságában, könnyen volt a kriptában lévő összes koponyákat összegyűjteni és ezek közül választást tenni, a melynél már Goethe, a boncztanban bizonyos jártassággal bíró nagy költő is részt vett. És csakugyan találtak egy koponyát, a mely Goethe-re azt a benyomást tette, hogy csak Schiller lehetett. Költői fellángolásában Goethe e verset írta e koponyáról:

«Geheim Gefäss! Orakelsprüche spendend,
Wie bin ich wert, dich in der Hand zu halten?»
(Titokzatos edény! Jóságok forrása,
Méllyő vagyok-e rá, hogy kezemben tartsalak!)

Időközben a weimari nagyherceg, Ágost Károly, is beavatottát a dologba, s ő — ki mind a két nagy költő pártfogója és barátja volt — elrendel, hogy Schiller most másodsorú és véglegesen a nagyhercegi család mauzoleumába temetessék. Ime, így temetett el Schiller csontváza ama koponyával, a melyet Goethe és Schwabe kiválasztottak. Erről a koponyáról egy gipszmásolat őriztetik a weimari múzeumban. Dr. Welcker, a csak néhány év előtt elhalt híres emberbúvár és boncztanár Schiller «halotti maszkját» összehasonlítgatván az imént említett koponya-gipszmásolattal, rájött, hogy e kettő nem egyivé váló. Mint hogy pedig a maszk hiteles volt, a mely a Schiller szobrának az elkészítésénél is mintául szolgált, s mint hogy e maszk a Schillertől fennmaradt arczképrajzokkal és festményekkel is megegyezett, Welcker pontos összehasonlító vizsgálatok és mérések alapján kimutatta, hogy a Goethétől megéneklést s a Schiller tetemével együtt eltemetett koponya nem lehetett a Schilleré. Így tehát Schiller egy idegen koponyával temetett el másodsorú!

Ime, ha hazánk Tyrtaeusától, Petőfitől, egy ily fejmaszk maradt volna fent, mennyivel határozottabban lehetne a balázsfalvi koponyakérdéshez hozzászólni, s mennyivel hathatóbban lehetne nem egy jeles hazánkfiának túlságosan felízgatott képzetét megnyugtanni, a kik ez idő szerint hallani sem akarnak arról: hátha ez a koponya még sem a Petőfié.

Akármit is legyen a dolog, ha igazán komolyan akarunk a Petőfi koponya-kérdéssel foglalkozni, akkor mindenekelőtt túrtörtetnünk kell a mindenben átrobanó lelkesedésünket s higgadtan kell az érveket fontolgatni, a melyeket ez ügyben pro et contra fel lehet hozni. Tehát itt is Talleyrand tanácsát kell követni: Avant tout Messieurs pas trop de zèle. Ezek szerint tehát, lassan a testtel!

Balról a főgimnázium épületének egy részlete látszik; az emeleti három ablak a természetrajzi szertár ablaka, a hol Petőfi állítólagos koponyáját őrizték.

A SZÉKESSEGYHÁZ BALÁZSFALVÁN.

Hogy már eleve is megfékezhezzük szerte csapongó képzetünket, ki kell jelenteni, hogy a dolog szigorú rendje szerint, a balázsfalvi koponyára vonatkozólag, ez a kérdés: hogy vajjon az Petőfié-e? nem lehet az első, hanem épen-séggel a legeslegutolsó, a melylyel foglalkozni kell.

Ugyanis először azt kell tisztába hozni, hogy vajjon a most szóban forgó koponya csakugyan az-e, a melyet, mint állítják, Reichenberger, a volt osztrák hadseregbeli sebész ajándékozott a balázsfalvi gimnáziumnak? Ha ezt megengedjük:

Ekkor másodsorú, ki kell deríteni, hogy e koponya csakugyan olyan-e, mint a mely egy holt ember testéről vágta le, azt kell vizsgálni, hogyan, mivel és mennyi idő alatt vághatta le? Egy holt ember fejét nem lehet oly könnyen levágni, mint egy mákfejet, erős kés vagy kard kell hozzá, hogy hamarosan végbemehessen.

Ha e koponyát Reichenberger csakugyan egy holt ember testéről vágta le, azt kell vizsgálni, hogyan, mivel és mennyi idő alatt vághatta le? Egy holt ember fejét nem lehet oly könnyen levágni, mint egy mákfejet, erős kés vagy kard kell hozzá, hogy hamarosan végbemehessen.

Alig tehető fel, hogy az akkori körülmények alkalmasak lettek volna arra, miszerint olyan ember, a ki nem volt kénytelen a tetemekkel borított csata színhelyén lenni, csupa kedvtelésből ott sétáljon, vagy ha hivatalos dolga volt, a köteless munkáján kívül még «kegyeletből» (?) koponya-leszeléssel is foglalkozzék; mert egy ily emberfejnek a sártelen, ép állapotban való lemezése nem oly könnyű annak, a ki ebben nem járatos. De ha Reichenberger járatos volt is:

A levágott emberfejet nem lehet oly könnyen a tarisznyába dugni, mint egy pogácsát, a fejből kiszivárgó vér mindenfelé szétterjed. Sokáig a rothadó büztől el sem lehet tartani, tehát lehetőleg gyorsan kellett áztatni (macerálni). De ehez is jártasság kell és pedig sokkal több, mint gondolnók. Ha a balázsfalvi koponya csakugyan áztatott koponya, könnyen lehetséges, hogy ki lehet mutatni: jól és lege artis áztaták-e ki? De vajjon hol áztatta ki Reichenberger a koponyát? Hivatalos helyiségben vagy magánbáczban? Akkoron, mikor senkinek a feje sem volt biztonságban, az olyan ember okvetlenül gyanút kelthetett, a ki ilyen levágott koponyával bárált. Kolerás idő is volt akkor.

Tegyük fel azonban, hogy a balázsfalvi koponyát csakugyan Reichenberger vágta le s ő áztatta ki, valamint hogy semmi kétség sem foroghat fenn az iránt, miszerint e koponya nem cserélődött fel valamelyik másossal, így az e koponyáról készült rajzok hozzá szólhatunk a kérdéshez.

Ha e koponyának előlről, oldalról és hátulról készült rajzait, az Orlai- és Barabás-féle Petőfi-arczképekkel összehasonlítom, azt a benyomást nyerem, hogy a balázsfalvi koponya arcz része igen széles. Igaz, hogy az állkapocs hiánya az arcz szélességét túlozza, de ha a megfelelő áll-

kapocot hozzá képelem is, még mindig szélesebb arczot nyerek, mint a milyen a Petőfi-arcz-képeknek megfelel.

Az Orlai- és Barabás-féle Petőfi-arcz-képek után indulva, Petőfiének semmi esetre sem lehetett széles, hanem inkább keskenyebb, vagyis hosszabb orra. A balázsfalvi koponyának orrüreg nyílása igen széles, a mi nem igen egyeztethető össze Petőfiének említett orrjellegével. Még eltérőbb az orrgyök jellege. A balázsfalvi koponyán az orrgyök egy hirtelen, szegletes bevágást mutat a homlokknak erősen kiálló tarhelyi része alatt. Petőfi arczkepein az orrgyök egy mérsékelt ívhajlatban fekszik. Én a most említett kétféle orrjellegnek kétséget kizáró bizonyítékot tulajdonítok, hogy itt egy oly koponyával van dolgunk, a mely nem lehetett a Petőfié.

Van azonban a balázsfalvi koponyarajzokon egy oly jelleg előtűntetve, a melynél fogva e koponyát legalább és tekintetben a Petőfi-kérdéssel kapcsolatba lehet hozni. Ez a bal szemfog kiálló nagy medre, s így a balázsfalvi koponyán is, mikor meg megvult a szemfog, ez a fogszorozathoz kiállott. Néhai Sass István (Petőfi kedves «Istókja») határozottan említette nekem, hogy Petőfiének bal szemfoga ilyen rendelkezéssel mutatott.

Ime, ha e szemfog rendelkezésén kívül az arcz is kevésbé széles, az orrüregnyílás hosszúságában volna, valamint az orrgyök nem oly hirtelen bemélyedést mutatna fel, — akkor fel volna jogosítva, e koponya és a Petőfi-fej típusa közti összehangzást kiemelni — a miből azonban nem az következnék, hogy e koponya okvetlenül a Petőfi koponyája, hanem csak az: hogy e koponya csakugyan hasonlít Petőfi fejtypusához. Addig is, míg magát a koponyát nem látom és tüzetesen meg nem vizsgálhatom, kénytelen vagyok a bemutatott rajzok után itélve kijelenteni, hogy e koponya — nem a Petőfié.

A mi a rajzokat illeti, ezek Domsa tanár úrnak valóban becsületére válnak, azonban egyet meg kell jegyezni, hogy a koponyának három oldalról való rajzfelvétele nem azonos alapsík szerint történt, a mi máséknál nem is volt lehetséges, mert Domsa tanár nem állottak a kellő készülékek rendelkezésére. Ez a megjegyzésem az annak a bizonyítására szolgál, hogy egy ily koponya-vizsgálat korán sem oly egyszerű, mint azt hiszik; a mikor azt követelik, hogy egy megtekintésre mondja meg a szakértő: Petőfié-e a koponya vagy sem? Ha azt mondja: igen, akkor mi, kik szeretnők, hogy az lenne, hozsannát kiállunk neki; mert mi azt hiszünk szívesen, a mit hinni akarunk (quod volumus credimusque libenter). Ha pedig azt mondja: nem, akkor pedig azok fogják ezt meglepedéssel fogadni, a kik egyáltalában nem akarják, hogy ily kérdéssel foglalkozzunk.

Végeztül egy lélektani mozzanatot akarok itt kiemelni. Azt mondják, hogy ez a Reichenberger tiszteléből, kegyeletből vágta le az elesett Petőfi koponyáját és áztatta ki. Ha ez emberben a

kegyeletnek csak egy szikrája lobbant volna fel, lehetetlen, hogy emlékül egy hajfűrtöt nem tett volna el Petőfi levágott fejről. Egy néhány hajszál többet bizonyítana, mint az egész szörnyűséges mese. Azt is mondják hogy Reichenberger ivott e koponyából. Ez is nyilván rémmese lesz. Ugynevezett koponyabillikomból, vagyis a koponya levágott felső teknő részéből lehet inni, ezt használták már a kőkorban is (a mint egy ily billikom a byeiskálai barlang kőkori leletéből került elő); de egész koponyából, mint a milyen a balázsfalvi, nem lehet inni, mert a víz, a melyet egy ilyen koponyába öntenek, folytonosan kicsurog s a ki inni akarna belőle, egészen leöntene magát. Ha Reichenberger maga áztatta a koponyát, tudnia kellett, mily rohadt részek jutottak ki e koponyából; egy ily ember — ha nem örült, — nem iszik, nem ihatik ily csontos

megfelelt, a «Petőfi-koponya» valódisága a pusztarajzok után nem dönthető el, — mert koponyát csak úgy mint vad embereket, tudományos megbízhatósággal még ezidáig nem igen rajzolt senki, már csak azért sem, mert ez a művészi abszolút tudáson kívül azt is megkövetelné, hogy a művészek a koponyák, illetőleg az idegen aretek ezernyi anatómiai részletét is behatóan ismerjék.

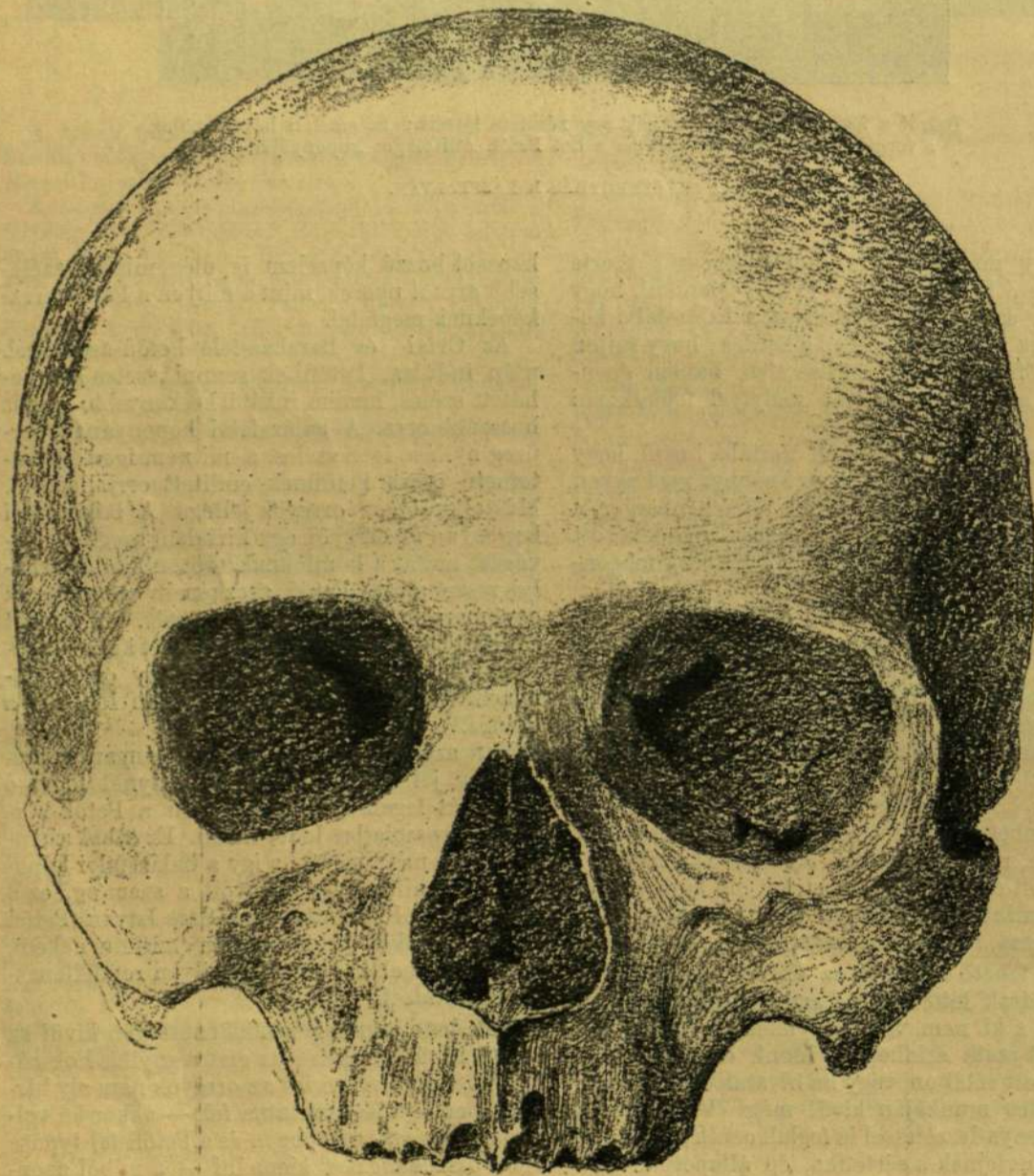
Azok a koponyarajzok is, a melyeket tudományos könyvekben láthatunk, nem szabad szemmel, művészi productio eredményeképp készülnek, hanem a szakemberek között közmegegyezéssel elfogadott helyzetekben történt beállítás után géppel (stereograph-fal) fölvetett vetületek (projectiók), miket ép ezért művész hozzájárulása nélkül a szakemberek maguk készítenek.

ezt másodszor is mutatja egy külön részlet-rajz. Vélemény kockázatására egyik sem alkalmas. A szemfog medre ugyanis alakja nézve a szomszédos második metsző- és az első előzár-fog medreitől már a benne volt metsző-fog alakja miatt is különbözik. A fogmeder fala továbbá utólag is letöredkezhetett. Ennek megállapítása, valamint annak a magyarázata, hogy, a mint a rajzon látható fölírás is mondja: «mellette két kisebb fog helye látható, melyek a szemfogat kiszorították» — tudományos fogászaink elé tartozik.

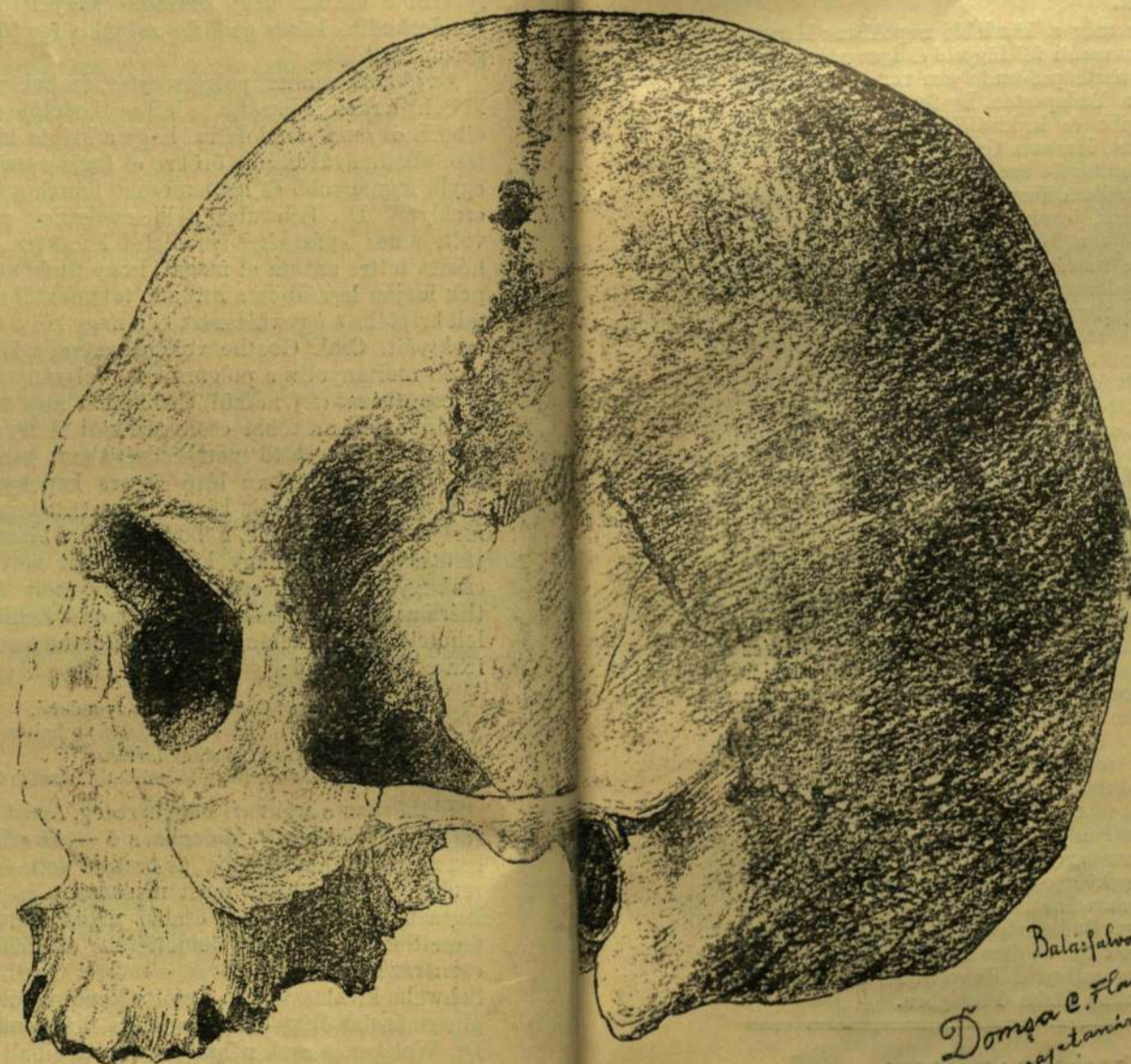
A hátulso nézetben látható nyil- és lambdavarások nyitott volta, épsége arról tesz tanúságot, hogy a koponya néhai gazdája 22—35 éves volt, mert a csontos összeforradásnak, mely rendszerint az ember 35—38 éves korában, még pedig a varrásoknak a képen is jól látható

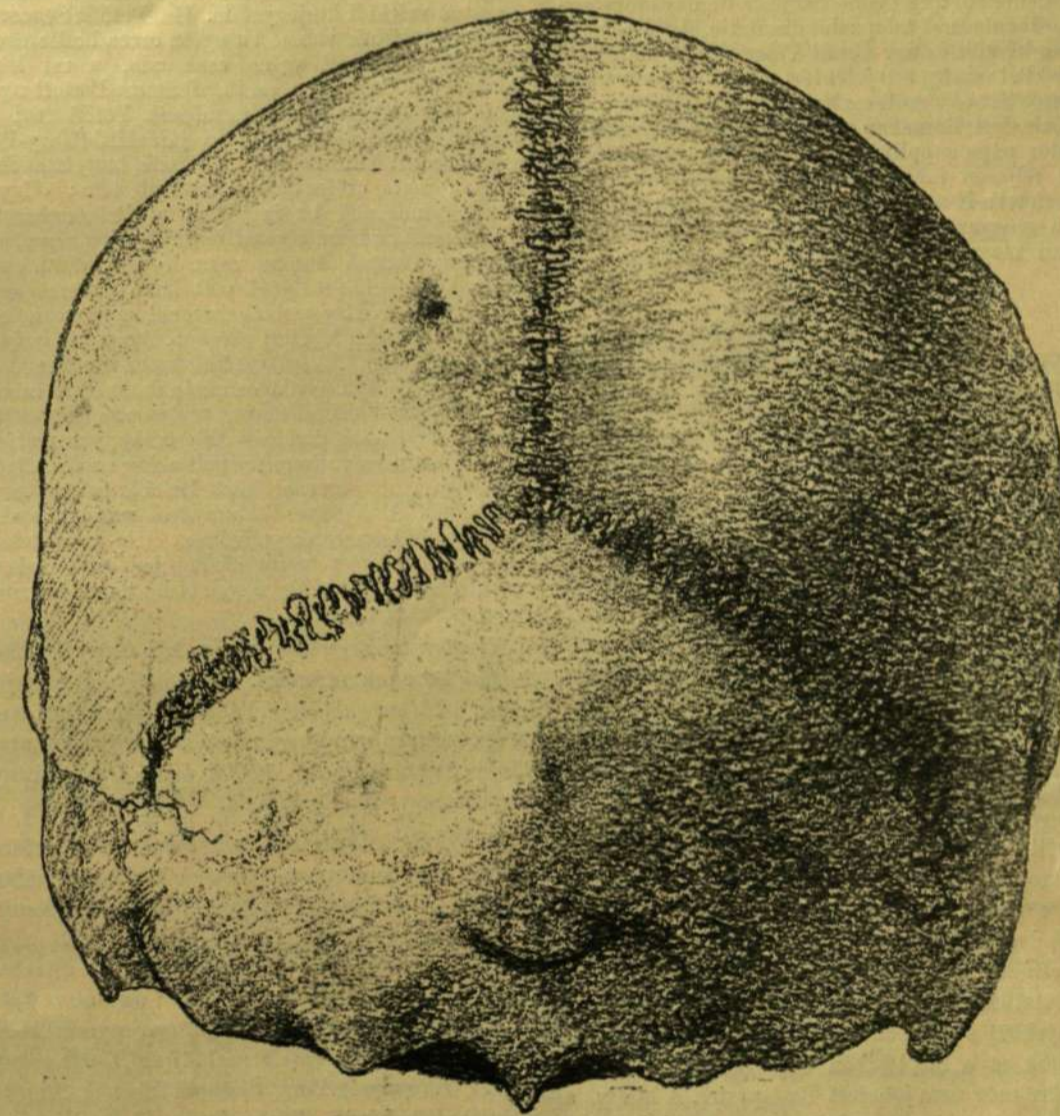
A felső állkemfog-tájéka.

Elülső nézet.

Bal nézet.

Hátulso nézet.

PETŐFI ÁLLITÓLAGOS KOPONYÁJA A BALÁZSFALVI FŐGIMNÁZIUM SZERTÁJAI SZERTÁRÁBAN. — Domsa F. természetes nagyságban fölvetett rajza.

koponyából. Előbb teheti azt egy olyan, a ki soha sem látott koponyaáztatást. Egy szóval, ha igaz, hogy Reichenberger «tisztelőből» levágta az elesett Petőfi koponyáját, azt kiáztatta és abból ivott: akkor örültnék kellett volna lennie. Én nem hiszem, hogy ily szörnyeteg volt ez az ember, hanem csak olyannak, a kinek a képzelete igen élénk volt, minélfogva akár esküt is tett volna rá, hogy valamit látott, valamit tett, a mit látnia és tennie voltak nem lehetett. Azt sejdítem, hogy fentnevezett néhai Reichenberger sem Petőfit nem ismerte, sem emberi fejet — akár élőlől, akár holtról — soha le nem vágott.

Dr. Török Aurél.

III.

Igen tisztelt szerkesztő Úr!

Félszólítására van szerencsém azokról a rajzokról, melyeket Domsa C. Flavius balázsfalvi főgimnáziumi rajztanár, Petőfi állitólagos koponyájáról készített, a következőket megjegyezni: Noha Domsa úr nehéz feladatának, — mert a koponya lerajzolása az, — elég derekasan

A rajz és a mérésre is alkalmas vetület között közpelyütt a fénykép áll, mely okkalmóddal felhasználva nagyságbeli összehasonlításra is alkalmas. Én azt hiszem, hogy a «Petőfi-koponya» valódiságának kérdése magának a szóba hozott koponyának és Petőfi fennmaradt daguerreotyp fényképének tüzetes összehasonlításával juthat csak dűlőre.

A rajzokra vonatkozó egyéb megjegyzéseim: Az elülső nézet sikerült legkevésbé. A homlok felső körvonala nem helyesen van felfogva. A homlok jellege semmitmondóan van visszaadva. A szemüregek közül különösen a jobb, túlságosan kicsiny, a képek természetes nagyságban levén megrajzolva. Ezért azután a csontos részletek, az orr háta, a felső állkapocsont járom része túlságosan széleseknek, erősen kifejlődöttnek látszanak.

A valódiságban ezek — úgy vélem — subtilisebbek lehetnek, különösen akkor, ha a koponya igazán a lánglelkű költőe volna.

Ugyancsak az elülső nézetben a bal szemfog medrének látható része is fél van tüntetve s

fejtetőnyílás melletti, a rendesnél egyenesebb részében (ophelion tájék) szokott először beállani — a kérdéses koponyánál semmi, de semmi nyoma. Az oldalsó nézetben látható koszorúvarrás állapota ennek nem mond ellent. Az arez orrtó-állkapesi vonala túlságosan rövidnek látszik.

Az oldalsó nézetből a homlok körvonalát elrajzoltnak látom, a mit a rajz készítője is érezhetett, mert a végleges vonal alatt 2—3 kilogrammnyi nyoma is látható.

A homlok, a nyakszirttájék, és a járomcsontok összbnyomásából, valamint a csecsenyűlványok nagyságából továbbá az tűnik ki, hogy férfikoponyával van dolgunk. Tudományos bizonyossággal ezt is csak a pontosabb vizsgálat lenne képes kétségtelenül megállapítani.

Észrevételeimet ezek után a következőkben foglalom össze: A rajzokból nem tűnik ki semmi olyan, a mi annak ellentmondana, hogy Petőfi koponyájával van dolgunk, s több olyan jel van, mely a beható vizsgálatot a hazai embertani tudósok kötelességévé teszi.

Legészérőbb lenne, ha átadnák a koponyát vizsgálat végett a tud. egyetemi embertani intézet és múzeum igazgatójának, dr. Török Aurélnak, továbbá egy kőbonczatani és egy fogászati tekintélynek, hogy ezek Petőfi daguerreotyp fényképével összehasonlíthassák, tekintetbe véve Petőfi még élő kortársainak és ismerőseinek, első sorban Jókai Mórnak véleményét is. Szerény véleményem szerint csak így lehetne határozott véleményt mondani arról, hogy ez a koponya csakugyan a Petőfié, vagy sem.

Dr. Semayer Vilibáld,
a Magyar Nemzeti Múzeum s. öre.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

A halász regénye. Irta Szemere György. «A nép fia lelkének, lelki küzdelmének oly megragadó, ere-

tet és magyar szív, a kiből van érzék az igazi zamatos magyar nyelv és ésjárás iránt, olvassa el ezt a regényt. Nem fog benne csalódni, sőt jóleső érzéssel teszi le a kezéből a kötetet, melyhez hasonló kedves dolog mostanában nem sok került a könyvtárcsra. A Neogrady Antal művészi rajzaival díszített, csinos kiállítású kötet a Franklin-Társulat kiadásában jelent meg, ára két korona 80 fillér.

Nemzeti Színház. A történet előtti idősorból keresett tárgyat Rákosi Jenő «Tágra királyné» című tragédiájához. Zord, mesés időt választott, melybe emésztő szenvedélyeket és regényes, esodás eseményeket, jóslatokat illeszthessen, és képzeletnek szabadságot biztosítson. Prologót is írt a tragédiához, melyben figyelmezteti a közönséget, hogy az ázsiai őshazában besnyők és kazárok villongásai

nye szerelméhez, Szirák lépett föl Ellák helyett. Megegyeztek, hogy az éj leple alatt majd Ellák szemlélyesíti Szirákot. De Szirák, mikor meglátta, maga is megszerette Arsztit és féltékenységében megölte Ellákot. Nehogy pedig a halottat felismerjék, levágta a fejét és elrejtette. Ugyanekkor Kuvráth király követeket küldött Tágra királynéhoz, a kit még mindig szeret, és feleségül kéri, különben az egész besnyő néppel érezteti haragját. Tágra iszonyodik férje gyilkosától, tanácsot kér az ősz paptól, Vendrőtől. Ez azt tanácsolja, hogy legyen Kuvráth felesége, hogy teljesüljön a jóslat:

Halálfejet szül a királyi méh,
Halálfej boszút áll a holt fejért,
S a szolgáltságok az nap véget ért.

A királyné azonban már húsz év előtt megszült a halálfejet. Az tehát népének megszabadítója. El kell tehát hozni a fiút, vezesse a besnyőket a kazárok ellen. Ekkor egy fejletlen holttestet hoznak az

deti, a komolyban humoros rajzát veszi ez elbeszélésben az olvasó, minő csak a legjelesebb megfigyelőktől s az igazi költőktől telik ki. Ezekkel a szavakkal ajánlta olvasói figyelmébe Szemere Györgynek egy hosszabb elbeszélését a «Budapesti Hírlap». Csak természetes, hogy az írónak a fenti sorokban jelzett tulajdonságai még nagyobb mértékben és szabadabban érvényesülhetnek egy szélesebb alapokra fektetett regénynek, mint egy elbeszélésnek keretében. Különösen ha az író a regény megépítéséhez szükséges tehetségnek: a fantáziának és az ügyes meseszövevényességnek oly kiváló mértékben birtokában van, mint Szemere György. De nem szándékozunk «A halász regénye»-ről kritikát adni, sem elébe vágni a hivatott kritikának. Czelünk nem egyéb, mint figyelmessé tenni az olvasóközönséget ezen érdekfeszítő, költői és színdús leíró részletekben gazdag regényre. A ki szereti a természetet, gyönyörűségét találja a nádasok rejtélyes világában, a ki érdeklődik a régi halász- és betyárélet romantikája iránt, a kiből van fajszer-

ról szól a történet, s a két nép erkölcsiéhez híven «vérrel van és borzalmakkal teli.» Rákosi már régen nem írt új darabot a Nemzeti Színháznak, noha ezen idő alatt sem pihent teljesen, mint drámaíró. Új tragédiája január 15-én került színre. A merész szerkezetű darab zordonságát poétikus részletek enyhítik, s a dikező rábeszélő hatása kelvédelmére a túlzásoknak. A szerző nem a modern drámaírodalom követője, a görög tragédia és Shakespeare lebegnek előtte.

Ázsia belsejében egymás mellett éltek a kazárok és besnyők. Kuvráth kazár király legyőzte a besnyőket, elejtette ezek királyát is, levágta a fejét és elküldte a besnyők királyának, Tágmának, kit Kuvráth feleségül akart venni, de az elutasította. A mikor a királyné megkapja az ura fejét, eszméletét veszti, s a mikor megszülte gyermekét, annak halálfeje volt. Elvitette a gyermeket egy pásztorhoz, Balangyárhoz, a ki aztán együtt nevelte föl a fiával. De az egyik fiú, Ellák mindig álarozott meg fátyolt viselt, hogy eltakarja halálfejét; a másik fiú, Szirák, derék szép ifjává lett. Ellák beleszeretett egy erdei szép leányba, Arsztiba, de mivel nem lehetett remé-

erdő szeléből. Mindenki rosz jelnek veszi ezt. Csak maga a királyné lát valami titkos összefüggést, mert mikor a besnyőket legyőzték, tetetlen fejet küldtek, most pedig titkos hatalmak fejletlen testet küldenek. A királyné erre a tetemre esketi meg a harcosokat. Keresik Ellákot, de nem találják, hanem megtalálják Arsztit a helyhez közel, a hol a tetemre akadtak. Arsztit nem tudja, hová lett a két ifjú, a tetemben sem ismerheti föl egyiket sem. Az öreg Balangyár elhozta a királynéhoz fiát Szirákot, hogy ez is harezolni menjen. A seregek már gyülekeznek, de Ellák nem kerül elő, a nép pedig a halálfejt vezető várja. A királynának az a gondolata támad, hogy a bator Szirák szerepeljen helyette, s takarja el az arezát. Ez megtörténik, Szirák fölteszi Ellák álarozatát. Arsztit meg mindig nem tudja, hogy ki a halott, Ellák vagy Szirák. Ó Szirákot szereti.

Az álarozos vitéz leveri a kazárokat, s Kuvráth fejét elküldi a királynének. Ennek öröme azonban nincs, mert tudja már, hogy a fejnélküli halott az ő fia. Arsztit is szenvedélyesen vádolja a hős álarozost, kit Elláknak hisz, hogy megölte Szirákot. A hős felvilágosítja: «Sziráknak én vagyok». Lerántja arezáról a fátyolt és előtűnik, hogy az ő feje is halálfevé vált. Az istenség így büntette meg. Arsztit fájdal-

Legjobbajk saját nemükben a

MAGGI

élelmiszerek. 9236

Minden család számára legnagyobb értékkel bírnak.

Maggi ízesítésre minden leves-, bouillon-, mártás- s főzeléknek stb. meglepően jó íst kölcsönöz. Néhány csöpp elegendő. Üvegecskékben 50 fillértől kezdve.

FRANCZIA LEVESEK
1 tábla ára 15 fillér és elég 2 adag erős, könnyen emészthető, egészséges leveshez, mely csupán víz hozzá-tételével néhány percz alatt előállítható. 19 különféle fajtában.

ERŐLEVES-TOKOK
ára 20 fillér. 1 tok elég 2 adag legfinomabb erőleveshez, mely csupán forró vízzel leöntve, minden további hozzátétel nélkül, azonnal előállítható.

Egy kísérlet meggyőzőbb, mint bármely reklám.

Minden fűszer-, esemegkereskedésben és drogueriában kapható.

VASÁRNAPI UJSÁG

4. SZÁM. 1902. BUDAPEST, JANUÁR 26. 49. ÉVFOLYAM.

Előzetes feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG 12 fillérre... 24 korona... 16 korona... 10 korona... 5 korona

ERZSÉBET FŐHERCEGNŐ ESKÜVŐJE.

URALKODÓHÁZUNK szép ifjú sarja, királyunk kedves unokája, Rudolf trónörökös árvája, mamár Windisch-Graetz hercegné. A gyermekkor küszöbét átlépve, s hajadonná serdülve, a házasság élet meleg tűzhelyéhez vezette szive, annak oldalára, a kitől élete boldogságát, vágyait teljesülését várja. Nem érdek vagy számítás vezette e házasság útjára, hanem az a szerelem, melyet a daliás ifjú herceg fel tudott kelteni szívében.

Az ifjú főhercegnő 1900-ban, egy udvari bálon ismerkedett meg mostani férjével, a ki iránt csakhamar meleg vonzalom ébredt szívében s később is a farsang alatt különösen gyakran és szívesen tánczolt a fiatal herceggel, a a mi azonban senkinek sem tűnt fel, mivel a herceg a legjobb tánczosok közé tartozik. Annál kevésbé sejtették, hogy a fejedelmi hölgy szívében már ekkor megért az elhatározás, mely egész életére kiható lesz.

Csak a múlt év nyarán tárta fel édes anyja előtt szive érzelmeit és elhatározását. És az édes anya megértette leányát, ellenvetést nem tett, sőt azt tanácsolta, hogy kövesse szive intó szavát, mert egyedül az vezethet az igaz boldogság révébe.

A döntő szó azonban a királyi nagyatyát illette. És az ifjú Erzsébet főhercegnő maga fedezte föl nagyatyjának szive titkos érzését.

A nagyatya jóindulattal hallgatta meg kedves unokája vallomását s nem kívánva semmiféle tekintetből boldogsága útjába akadályt gördíteni: beleegyezett a frigyebe.

Uralkodó családok tagjának házasságai nem csupán magánügyek, sőt szorosan érintik közjogi és más tekintetektől a nemzetek életét is. A házasságnál legközvetlenebbül érdekelték között ott áll a családtagokon kívül a nemzet is, a melynek kívánsága, hogy a trón körül a béke és boldogság virágai fakadjanak s a melynek érdeke, hogy azok, a kiket az uralkodó személyéhez a vérokonság kötelékei csatolnak, családi életükben is példát nyújtsanak a honpolgárok millióinak. S mennél közelebb áll valaki az uralkodóhoz, annál nagyobbak ez érdekek.

Erzsébet főhercegnő pedig egyike azoknak, a kik királyunkhoz legközelebb állnak: unokája, egyetlen fiának gyermeke, a ki iránt min-

dig különös vonzalommal viseltetett, apja helyett apja volt, nevelésére maga ügyelt fel: hogyné dobogott volna nagypai örömtől annyi sorscsapásban és fájdalomban kipróbált szíve az esküvő napján, látva kis kedvencét viruló nővé fejlődve, a boldogság fényében ragyogva bizalommal lépni be az új életbe.

Nemzetünkhez is oly igen közel áll az aszszonysorba lépett ifjú főhercegnő, hiszen annak a leánya ő, a kinek életéhez legszebb reményeink fűződtek, a kihez a szeretet, a kölcsönös rokonszenv képesai csatolták a nemzet szívet, a kit életében a ragaszkodás minden jelével tett körül, halálában pedig őszintén megsiratott. Szeretetünkben örököse lett kis árvája, kinek belső érdeklődéssel kísértük fejlődését, éltének minden mozzanatát, gyermekségétől fogva míg hajadonná lett s vele osztozunk most a boldogságban, mely keblét eltölti szíve választotta férje oldalán. Az egész magyar nemzet lélek-ből kívánja, hogy e boldogság zavartalan és tartós legyen.

Adèle legújabb fényképe után. ERZSÉBET FŐHERCEGNŐ ÉS FÉRJE WINDISCH-GRAETZ OTTÓ HERCEGE.

SZÉNÁSY, HOFFMANN és TÁRSA
SELYEMÁRUHAZA
BUDAPEST, IV., BÉCSI-UTCZA 4.

BÁLI UJDONSÁGOK

teljes választéka raktárra érkezett. Cégünk elve csakis **First Class** gyártmányok előírásait. Cégünk az országban az egyedüli, mely Lyon és Páris legelső s leg-híresebb gyárosaival közvetlen összeköttetésben áll; az általunk lekötött minták és minőségek kizárólag cégünknek szerezhetők be.

Minden egyes árucikknek **jöltétlen szabott ára,** nyíltan, számokkal van jelölve, ennél fogva a tulbecsülés teljesen ki van zárva.

Minták a vidékre kívánatra bérmentve küldetnek.

SZÉNÁSY, HOFFMANN és TÁRSA
SELYEMÁRUHAZA
BUDAPEST, IV., BÉCSI-UTCZA 4.

BUDAPESTI GYÁRAK ÉS CZÉGEK

Budapesti Takarékpénztár és Országos Zalogkölcsön Részv.-társ.
Irodái: VI. ker., Andrásy-ut 5. (saját házában). 8963

Befizetett részvénytőke 10 millió korona. Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék és pénztári jegyek ellenében 4¹/₂-os kamatozással, valamint folyószámlában (check-számlán). A 10¹/₂-os betétkamat-ot az intézet fizeti. **Le-számítolt váltókat, előlegeket nyújt értékpapírokra. VÁLTÓ-UZLETE** megbízásból teljesíti mindenféle értékpapírok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretében tartozó üzletekkel. Üzleti órák: délelőtt 1¹/₂-ig, délután 3-¹/₂-ig. Magyar kir. osztályorszójegyek főelárusító helye IV., Ferencz-teret 2. szám. Kézi zálogüzletei: IV., Károly-körút 18., IV., Ferencz-teret és Irányi-u. sarkán, VII., Király-u. 57., VIII., József-körút 2., Üllői-út 6.

ELSŐ MAGYAR ÜVEGGYÁR RÉSZZÉNY-TÁRSASÁG.
Budapest, V. ker., Ferencz József-ter 8. sz.
Kristályüveg készletek, remek virágvázák és alkalmi dísz tárgyak.
Üzlethelyiségünk nem a Lánchíddal szemben, hanem az Akadémia mellett a Béla-utca sarkán létezik.

Parádi üvegyár raktára GÖRÖG ISTVÁN
Budapest, IV. ker., Kossuth Lajos-utca 15. szám.
Nagy választék mindenféle üvegnemekben. Asztali készletek stb. igen jutányos áron. 9122

WACHTL ÉS TÁRSA
fényképészeti cikkek raktára
BUDAPEST, IV., Eskü-út 6 (Klotild főh. palota).
Telefon. — Árjegyzék ingyen és bérmentve.

Cs. és kir. udvari szállítók.
Kunz József és Társa
BUDAPEST, V., Deák-ter 1. 9416
Vászon-, fehérmű- és szőnyegraktár. — Menyasszonyi kelengyék.
Kastélyok, szállodák, intézetek berendezése.
Motor erőre berendezett fehérmű gyár.

DAVID KÁROLY ÉS FIA doboz-papíráru és szab. fémkapocsgyára
Budapest, I., Mészáros-utca 38. Telefon 91-48.
Gyárt nagyban előírásaitra következő új cikkeket:
A legújabb családi dobozokat és díszbortáskákat (szőnyegpapírokkal és borítékokkal), nércjegykártyákat, gyászlapokat, gyászlevélpapírt, gyászlevegyeket. Saját gyártmányú fémzárakkal ellátott rajz-tömböket, szekrényecskéket és tortapapírokat, továbbá papírtányérokat, plakátosöveket és különféle összehajtható dobozokat.
Állandó kiállítás a fenti cikkekkel a városi iparcarnokban meglekinthető. 9307

KOTSCHY ERICH 9169
első magy. mech. szőnyeg-kiporlási, szőrmemegővási és moly-irtási intézet.
Nagy mérvben gőzerővel.
BUDAPEST, Hungária-út 94. — Telefon sz. 506.

HIRMANN FERENCZ
RÉZÁRU-GYÁRA,
Budapest, VII., Csányi-utca 9. sz.
Készít gőz-, víz- és légszivattyúhoz szükséges rézárakat, bor- és sörszivattyúkat, szőkímérő készüléket légnomással, szőkímérőket, peronospora fecskendőkhöz való minden egyes részalkatrészt, hiteles kereskedelmi részleteket, felirati táblákat horgany v. fémből stb.

KIVÁLÓ ERŐSÍTŐSZER

Farbenfabriken vorm. Friedr. Bayer & Co. Elberfeld.

SOMATOSE

erősítő-szer

Vas-Somatose

ein aus Fleisch hergestelltes, geruch- und geschmackloses NÄHRMITTEL in Pulverform.

VOR FEUCHTHEIT ZU SCHÜTZEN!!!